

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Váci-körút 18.
hová minden küldemény
intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI JELLEGŰ
POLITIKAI ÉS SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.
SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . 16 kor
Fél évre 8 »
Negyedévre 4 »

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Adatok, czáfolatok. Irta: *Szabolcsi Miksa*. — Az áldozár pap korcsmája. Irta: *Hajdu Miklós*. — A hitoktatás kérdéséhez. Irta: *Adler Simon*. — A drámai költészet a zsidóknál. Részlet *Huber Lipót* munkájából. — Egy kis imádság. (Elbeszélés.) Irta: *Kompert Lipót*. — A közalap iskolája. — A román zsidók sorsa. — Pályázatok. — Hírek. — Hirdetések.

A mellékleten: A szabad köszöntő. Irta: *Gerő Ödön*. — Omar Chijam verseiből. Fordította: *Dr. Feleki Sándor*. — Zsidó szerzők. Irta: *Szemüveges*. — A fogyasztók. (Elbeszélés.) Irta: *Salgó F. László*.

Naptár:

(Vasárnap 1900. október 21.) 5661. Tisri hó 28-ika. Hélfő 29-ke. Kedd 30-ika. Rós-chódés első napja. Szerda Marchesvan hó 1-je. Rós-chódés második napja. Csütörtök 2-ika. Péntek 3-ika. Szombat 4-ike. Hetiszidra: Noach (Mózes I. könyvének 6. fejezetének 9. versétől a 11. fejezetvégeig.) Haftóra: Ronni akoro ló-jolodo piczechi rinno veczahali ló-cholo...» (Jezsaiás 54. fejezete kezdetétől az 55. fejezet 6. verséig.)

Adatok, czáfolatok.

A zsidó népiskola nem egész négy százalékában a magyar nyelv mellett a németet is használják előadási nyelvül (517 iskola közül 19-ben), *Tóth Béla* mester mégis azt véli (a »Pesti Hírlap« f. hó 14-iki számában), hogy a zsidó iskola »rettenetes nagy többsége« német. A katolikus népiskola majdnem 40 százalékában (pontosan 39⁵⁵%) vegyes az előadási nyelv, sőt majdnem 13 százalékában (423 katolikus iskolában) a magyar egyáltalán nem szerepel, mint oktatási nyelv (ilyen zsidó iskola egyetlen egy sincsen), de azért nem jut eszébe senkinek sem megvádolni a katolikus népiskolát.*

* A vádra még jobban rászolgálnak a görög katolikusok, kiknek 2076 iskolája közül csak 337 tiszta magyar, 651 vegyes és 1092 olyan, hol a magyar mint előadási nyelv egyáltalán nem szerepel. De még ennél is megsejyénítőbb az állapot a görögkeleti-eknél. Ezeknek 1770 iskolája közül csak 10, írva *tíz* tiszta magyar, vegyes 520 és teljesen magyar előadási nyelv nélkül 1240. Nem valami fényes a viszony az ágostai evangélikusoknál sem. Ezeknek 1401 iskolája közül tiszta magyar 452, vegyes 484 és magyar oktatási nyelv nélkül való 464. Egészen más a viszony az ev. reformátusoknál. 2109 iskolájuk közül tiszta magyar 2092, vegyes 13, magyar oktatási nyelv nélkül 4. Az említett katolikus iskolák viszonya a magyar oktatási nyelvhez számokban kifejezve ez: az 5445 katolikus iskola közül 3625 tiszta magyar, 1397 vegyes előadási nyelvű és 423 olyan, melyben a magyar egyáltalán nem szerepel mint oktatási nyelv. A zsidó iskola adatai ezzel szemben ezek: Az 517 zsidó népiskola közül 498 tiszta magyar, 19-ben magyar és német az előadási nyelv, olyan zsidó iskola meg, ahol a magyar nyelv egyáltalán nem szolgálna előadási nyelvül, egyetlen egy sincs. Még kevésbé van természetesen olyan iskolánk, ahol a magyar nyelvet még csak nem is tanítanák, amilyen

És helyes is, hogy meg nem vádolják. Mert való igaz, sok a 40 száztóli és megszejyénítő a 13 száztóli, de ha meggondoljuk, hogy ezeknek az iskoláknak a száma évről-évre apad, hogy ezelőtt jóval nagyobbak voltak ezek a numerosok, a legujabb kimutatásnak csak örvideni tudunk.

Hisz ha nem hasonliljuk össze a statisztika adatait az előző évek számaival, valósággal pirulnunk kellene, hogy a Magyarországon fennálló 16.975 népiskola között van 3532 olyan iskola, ahol vegyes az előadási nyelv és 3326 olyan iskola, melyben a magyar, mint előadási nyelv, egyáltalán nem szerepel, sőt mi több, ezek között az utóbbiak között van 1815 olyan iskola (köztük 272 róm. katolikus, 518 gör. katolikus, 743 gör. keleti és 223 ág. h. evangélikus), melyben a magyart vagy egyáltalán nem, vagy minden siker nélkül tanították. Így függetlenül a multtól, bizony elszomorító adatok ezek, de rögtön más színben látjuk a dolgokat, ha hozzáteszszük, hogy ezeknek az iskoláknak a száma még csak két évvel ezelőtt 2215-re rugott, hogy öt év előtt, mikor *Wlassics* Gyula vette át a közoktatási kormányt, ennél is nagyobb, de jóval nagyobb volt ezeknek az iskoláknak a száma Magyarországon.

És ezt a jóttevő összehasonlítást éppen csak a zsidóval szemben ne akarnák alkalmazni. Való igaz, sok, fájdalom, nagyon sok még a zsinagóga Ma-

pedig, mint később látni fogjuk, 1815 van Magyarországon. A zsidó iskola ezek szerint az adatok szerint a református iskola után a legmagyarabb ebben a hazában.

gyárországon, ahova a magyar szó még be nem vonult, de lássák meg azokat a templomainkal is, ahol a hazai nyelv oly szép diadalokat ült és ahol a szent héberén kívül mást, mint magyart nem is hallani.

Azt írja Tóth Béla, hogy 33 esztendő óta nem változtak a viszonyok. Dehogyan nem változtak. 33 esztendő előtt öt zsidó templom volt Magyarországon, hol magyarul is prédikáltak, ma 133 van, hol tiszta magyar a szószék. *Visontai* Soma se akceptálja vakon a néppárt tanait. Van ő már olyan koros, hogy összehasonlíthatja pl. a mai Lipótvárost a 25 év előttivel. Ez alatt a 25 év alatt felszázadra valót haladt e városrész magyarosodása.

Ma boszankodunk, hogy magyarul tudók utcán, kávéházban, villamoson, fogaskerekűn németül diskurálnak (mert az a boszantó, sőt botrányos és hazafiatlan, hogy oly emberek, kik *tudnak* magyarul, idegen nyelven társalognak, mintha azt akarnák dokumentálni, hogy nekik az a másik nyelv kedvesebb), mondom, ma megütközünk rajta, ha magyarul tudókat németül hallunk beszélgetni egymással; megütközünk, mert *már* feltűnik; akkor örültünk, ha magyar szót hallottunk a Lipótvárosban, — akkor az tűnt föl.

Ami különben a néppártot illeti, az van legkevesébbé följogosítva arra, hogy magyarosodásról, hazafiságról prédikáljon. Ami hazafiatlanság, magyargyűlölet van ebben a hazában, az ő soraiban található. Az a sok nem magyar iskola, az a sok magyarul nem tudó tanító és az a sok magyarul ugyan tudó, de magyarul tanítani nem akaró tanító mind a néppárt közönsége, barátja, támogatója.

De lássuk csak, mit is jegyzett föl a kormány legújabb jelentése, melyből adatainkat vesszük, a tanítókról.

Képesítés dolgában a zsidó népiskolák tanítói legelőször állanak a felekezetek tanítói között. Míg a katolikus tanítók 11 perczentje (958 tanító), a görög-katolikus 18 perczentje (383 tanító), a görög-keleti tanítók 21 perczentje (461 tanító), az evangélikus tanítók 9 perczentje (202 tanító), a református tanítók szintén 9 perczentje (261 tanító) nem rendelkezik tanítói oklevéllel, addig a zsidó tanítóknak csak *egy és fél* perczentje szűkölködik tanítói oklevél nélkül. 965 zsidó tanító közül ugyanis okleveles 950, nem okleveles 15.

Ennél is nagyobb becsületére válik a zsidó népiskolák tanítóinak az a kimutatás, mely arról számol be, hányan tudtak tökéletesen magyarul, hányan csak keveset és hányan semmit sem. A 27.957 tanító közül keveset tudott magyarul

1364, köztük katolikus 164, görög-katolikus 258, görög-keleti 597, evangélikus 289, zsidó 2, ird: kettő. A zsidókon csak a reformátusok tesznek túl, amennyiben tanítóik közt egy sincsen, ki csak keveset tudna magyarul.

A magyarul semmit sem tudó tanítók közt zsidó egyáltalán sincsen, pedig ilyen tanító is 501 van, köztük katolikus 124, görög-katolikus 40, görög-keleti 135, evangélikus 83. Hogy az iskolák száma, melyben magyarul nem tanítottak, nagyobb a tanítók számánál, kik magyarul nem tudtak, azt a megszügyenítő tényt állapítja meg, hogy vannak Magyarországon tanítók, kik tudnak magyarul, de nem akarnak tanítani magyarul. Hála a magyar génusznak és hála Wlassics Gyula dr. erős kezének, ezeknek a tanítóknak és ezeknek az iskoláknak a száma évről-évre, mondhatni, rohamosan apad. Egynehány esztendő és a magyar oktatásügy e szennyfoltja teljesen el lesz törölve a magyar glóbus színéről.

Mint ezekből az adatokból láttuk, a zsidó népiskolák az ország legmagyarabb és a legjobb népiskolái közé tartoznak és igazán nem szolgáltak rá Tóth Béla vádjára.

Tudjuk, egész biztosan tudjuk, hogy a mestert, ki magyarnak akar látni ebben az országban mindenkit, magyarnak nem csak érzésben, de nyelvben is, — nem vezette rosszakarat. Határtalan hazaszeretete tette meg vele azokat a kifogásokat, melyek közt nem csak egy van, mely szórol-szóra igaz is (így pl. a zsidók nagy részének a német nyelv iránt táplált, majdnem babonás előszeretete), de épp azért, mert vannak jogos kifogások is, kár volt olyan vádakot hangoztatni, melyeknek a tények ellentmondanak. Ez csak csökkenti a mester írásainak a hatását, a mi pedig nagy kár, mert ez a hatás csak áldásos lehet. Hogy bennünket nem vezet vitaközlési vágy, vagy elfogult, hibát látni nem tudó szeretet a felekezet iránt, melynek organuma vagyunk, arról könnyen meggyőződhet a mester. Hisz említi a kormánynak a napokban közölt jelentését az ország közállapotáról, idéz is belőle, tehát látta a munkát, melyből adatainkat merítjük, sőt merített belőle ő maga is. Kár, hogy épp az iskolákra vonatkozó adatok nem kerültek színe elé. Bizonyára másképp vélekednék a zsidó iskoláról, ha ezeket az adatokat látta volna, amint hogy meg fogja változtatni nézetét, amint az itt közölt és öneki is meglévő jelentésből vett adatokról tudomást szerez.

És ha forgatni fogja azt a munkát, ne vesse meg, kérjük, azt a tabellát sem (a kormány jelentésének 325 nagy quart oldalra terjedő szövege és 435 számokkal megrakott tabellái vannak), mely a népesség anyanyelvéről számol be

(344. oldal). Ne vesse meg, ha mindjárt ellene bizonyít is, azt állapítván meg, hogy a zsidók, eltekintve az unitáriusoktól, kik mindössze 61 ezren vannak, magyarság dolgában *második* helyen állanak a felekezetek között. Ezek szerint az adatok szerint ugyanis a katolikusoknak csak 57₃₁ százaléka magyar anyanyelvű, a görög-katolikusoknak csak 10₉₀ százaléka, a görög-keletieknek 0₉₂ százaléka, az evangélikusoknak 26₂₄ százaléka, a reformátusoknak 97₈₉ százaléka, a zsidóknak 63₇₇ százaléka.

Elösmerjük, hogy ez nem szép arány, hogy nagyon csunya dolog, hogy a zsidóknak 44₃₃ száztólja még nem magyar anyanyelvű, aminél fogva a zsidóság összes vezető embereinek rajta kell lenniök, hogy a 44₃₃ % is magyarrá váljék, de azért mégis csak tény, hogy ha az ember már meg akarja cselekedni azt, hogy rápirítson a nem magyar elemekre ebben az országban, akkor nem okvetlenül a zsidókra kell szorítkoznia. Szóljon legelőször a leczke a görög-keletieknek, másodsorban a görög-katolikusoknak, átérhet azután az ág. hit. evangélikusokra, megállapodhat a római katolikusoknál, és csak ezek után korholhatja a zsidókat, kiknél csak a reformátusok és unitáriusok magyarabbak.

Hogy benne vagyunk a czáfoló adatokban, hadd czáfoljunk rá egy általános balhitre, a szinte mesébe való zsidó szaporoságról. Annyira elfogadott ez a balhit, hogy magunk is meglepődtünk, midőn a kormány jelentéséből azt láttuk, hogy születések dolgában a zsidók a harmadik helyet foglalják el a felekezetek között. A zsidó lakosság az ország összes lakóinak 4₆₇ száztólját képezi, míg az ujszülött zsidó gyermekek az összes születéseknek csak 4₃₇ perzentjét adják. A róm. katolikus születések jóval nagyobbak a katolikusok országos arányánál, míg a zsidó születések, mint láttuk, mögötte maradnak a zsidók országos arányának. A róm. katolikusok ugyanis a lakosság 47₉₃ százalékát képezik, míg a katolikus születések 50₇₁ százalékát adják az összes születéseknek. A görög katolikusok országos aránya 10₉₄ százalék, míg születéseik 11₆₂ százalékra rugnak. A többi felekezetek születései mind mögötte maradnak országos arányaiknak. Legkisebb az arány — ami bizony nagy kár — a legmagyarabb felekezetenél, a reformátusoknál (országos arányuk 14₅₉ száztól, míg születéseik az összes születéseknek csak 13₂₄ perzentjét képezik).

A házasságok dolgában a zsidók szintén mögötte maradnak országos arányuknak. A zsidóknál kötött házasságok ugyanis az összes házasságoknak csak 4₆₆ perzentjét képezi.

Annál kedvezőbb az arány a zsidókra nézve, mondhatni meglepően kedvező a halálzások dolgában. *A halálesetek a zsidók közt, kik az összlakosság 4₆₇ perzentjét képezik, az összes haláleseteknek csak 3₂₀ száztólját adják.* Legkedvezőtlenebb az arány a római katolikusoknál, kik a lakosságnak 47₉₃ perzentjét képezik, míg halálozásaik az összes halálozások 49₅₀ perzentjét adják. Kedvezőtlen még az arány a görög katolikusoknál és görög keletiekénél (halálozási arányuk nagyobb országos arányuknál) de kedvező az evangélikusoknál és reformátusoknál. A zsidók kedvező arányát azonban ezek sem érik el, — sőt meg sem közelítik.

Oka a nagy kedvező aránynak a gyermekek nagyobb gondozása, továbbá az a tény, hogy a legszegényebb zsidó is, ha betege van, orvost hivat, végre harmadszor, a zsidó étkezési törvények, melyeket a magyar zsidók nagyobb fele szentül betart. Hozzá járul talán az is, hogy a zsidók nagy része tartózkodik a kicsapongásoktól. Egy híres németországi orvos szerint, a cirkumcizio is egyik oka a zsidók kedvező halálozási arányának.

A zsidók szaporodásáról szóló legendán kívül, még egy tévhitet ront le a kormány jelentése. Azóta is, de különösen az egyházpolitikai törvények megalkotásakor számtalanszor hallottuk, hogy a felekezetenélküliséget egyenesen a zsidók részére alkotják meg, hogy nem is fog vele élni más, úgy, hogy a felekezetenélküli csak körülírása lesz a zsidónak. Nos, tévedtek, kik ezt hitték és terjesztették. Felekezetökből kiléptek a jelentés évében (1899) 1361-ben, ezek közt zsidók 16-an.

Vállásukat 5802-en hagyták ott a jelentés esztendőjében, ezek között zsidók 308-an, kik leginkább a katolikus hitre tértek. 308 nagy szám, de még sem olyan nagy, hogy ezért a »smad« (kitérés) országának nevezzék el Magyarországot a külföldi cionisták és az üdv országának a külföldi téritők. Utóbbiak különben egy nem rég kiadott statisztikájukban körülbelül 20-szor annyira tették az 1899. évben Magyarországon kitért zsidók számát. Láthatni, milyen megbízhatók és mennyire tartózkodnak a hazugságtól az istenfélő urak, kiknek annyira fáj, hogy a zsidók nem idvezülnek, de meg inkább az, hogy a téritő társaságoknak nem számolhatnak föl sokkal több zsidó lelket. Mert téritő bácsiéknak minden lélek után jár ki a fizetés.

Szabolcsi Miksa

Az áldozárpap korcsmája.

Nehéz volna kiválogatni, a sok közül, hogy melyek egy katolikus pap működésének legfényesebb sikerei. Olyan széles és messzire kiható a katolikus pap működésének a térsége, hogy szinte be sem látható közönséges szemmel. Ám ha mégis kiválogatunk valamely fajta erkölcsi sikert, semmiesetre sem találkozunk az ítéletünk az Alkotmányéval, amely lapocskának pedig szaktekintélynek kellene lennie ebben a dologban. Azt olvasom ugyanis a felekezeti türelmességtől majd megpukkadó lapocska vasárnapi számában, hogy egy nyitrai megyei pap szavakban eléggé nem dicsérhető működést fejtett ki hivei javára: éjjelt nappá varázsolt, pihenő idejét újabb munkának szentelte, szembenézett az ellenséggel, testét és lelkét a szent ügynek áldozta föl. És mindezt miért? Dehogy is találnák ki Önök. Mindezt azért, hogy a falujabeli keresztény szövetkezet korcsmát is nyithasson. A sátn azonban nem alszik, teszi hozzá illő átdolgozásban az Alkotmány, vagyis: a kazárok nem férnek a bőrükben. A kazárok nem ismerték el a korcsma szentségét és így termelt meg a sopornyai világra szóló szenzáció. Ezuttal pedig nem holmi közönséges rituális vérvádról van szó. Sokkal mérgesebb az ügy. A sopornyai szövetkezet élén Páthy Gyula, Esztergom főegyházmegyei áldozár áll. Ő az, aki — olvasom áhitattal — nappalait és éjjeleit egyaránt föláldozta a szent ügyért. A szövetkezetet ezernyi ellenség, ezernyi támadás között vezette eddig, vezette oly sikerrel, hogy most már korcsmát nyitott a »szövetkezet.« De hiába koronázta meg az áldozár egy korcsmával működését, az ellenségei nem nyugodtak. A minnek kellemetlen következménye egy vizsgálatban mutatkozott. Az egyházi hatóság ugyanis a korcsma megteremtője ellen vizsgálatot indított lopás, verekedés, vallásgyalázás és egyéb hasonló csekélységek vádjai miatt. A vizsgálat eredményéről hallgat az Alkotmány, csak éppen annyit mond, hogy a delegált főurak elmentek Sopornyáról, — mit is csinálhattak volna egy unalmas nyitrai megyei fészekben? Őszinte örömmel megnyugodhatunk azonban már előre is abban, hogy a korcsmát megteremtő áldozár nem követte el az ellene emelt vádban foglalt bűnöket. És akár el is felejtethjük a sopornyai szenzációt.

A korcsmáról azonban érdemes beszélni. Igen kedves, igen bájos és fölötte épületes a téma. Ha klerikus volnék, bizony lsten, erről szólna legalább tiz egymásután következő vasárnapi szentbeszédem.

— Oh, zarándoklatok Sopornyára és térjetelek ott be a korcsmába és ne legyen száma az elfogyasztott bor hordóinak és tegyetek tul Noé apánkon a részegségben, mert a sopornyói korcsmában nem a tivornyak tartják a lelket, ezt a korcsmát az esztergom-egyházmegye egy áldozára létesítette. Minden cseppnyi bor és minden icze pálinka, amely a söntésből kikerül, az ő fáradozatlan munkásságáról, az ő lankadatlan buzgóságáról beszél. Aki ennek a söntésnek a lőréjét iszsza, bizony mondom, üdvözü. Mert csak a lélek üdvösségének szentelheti egy áldozár-pap az ő lelki és testi erejét.

Egyébként csodálom, hogy szombaton éjszaka az Alkotmány nyomdájának valamelyik szedője, korrektora vagy melltőre nem üzent föl Gyürky Ödön urnak, a keresztény szövetkezeti ügyek rovatvezetőjének. Hogy: uram, ne tessék nyakrafőre dicsérni egy papot, mert új korcsmát csinált a falujában. Az ilyesfélét el kellene inkább titkolni. Mert ha egygyel több a korcsma Sopornyán, még nem okvetlenül bizonyos, hogy a keresztény hitélet e miatt megizmosodik, sokkal valószínűbb azonban, hogy vasárnaponként több lesz a bevert fej, mint egyébkor. Ezért talán okosabb is volna a sopornyai diadalt elhallgatni. Annál is inkább, mert ezt a diadalt éppenséggel nem fokozza a lopás, a verekedés és a vallásgyalázás vádjai, még ha merőben koholt is a vád.

A nyomdából nem kapott efajta üzenetet a korcsmától megihletett ur, a szerkesztője sem intette le ódai szárnyalását, — hát talán én tévedek. Talán bizony a papi renddel együtt jár a korcsmaalapítás kötelezettsége? Legyünk alaposak. Előveszem sorba a kanonjogot magyarázó vaskos köteteket, és keresem a fölszentelt pap kötelelességeit. És mindenütt azt olvasom, hogy a papi renddel együtt jár a mértékletesség, a szűzi élet, a dekórum megóvásának, a világi foglalkozások kerülésének kötelezettsége, továbbá a tonzura és a külön öltözet viselése.

A korcsmai engedély kieszközlésének, a korcsma megnyitásának pedig semmi nyoma. Sőt inkább bizonyos dekórum kötelező megóvásáról van szó, valamint a világi foglalkozások kerüléséről. És egy áldozár pap azzal óvja a dekórumát, hogy éjjel-nappal az új korcsma érdekében fáradozik, a világi foglalkozásokat pedig, amelyek között a kereskedés és az iparoság meg van említve, úgy kerüli, hogy vezeti a korcsma pénzügyi ügyeit. Azt kell hinnem, hogy vagy a ius canonicum nem komoly dolog, vagy hogy a kötelezettségek alól dispenzáció mentesíti a sopornyai papot és kollégáit, akik vele együtt eveznek. A dekórum megóvása őket nem kötelezi és a korcsmai czégér kiakasztása

az ő külön missziójuk. És most már megértem a néppárti lapocská vasárnap kihirdetett áldását, amelynek meglészen majd a foganatja és fölvirágzik a sopornyai korcsma.

Ilyen etikai eredményekkel állván szemközt, kár a fölött sopánkodni, hogy a kereszteny szövethozók az ő ravasz üzletreszeikkel egymásután juttatják koldusbotra az egyszerű gondolkodásu, jóhiszemű földmivészeket. Seba, ha el is árverezik a paraszt földcskáját a szövethozói boltokért és korcsmákért, ki törődik anyagi veszteséggel, mikor előttünk áll a maga pompás ornátusában az erkölcsi haszon, a pap, a káplán, meg a tanító, aki korcsmát nyit és korcsmát vezet.

Szörnyen egyhangú a lelkeszkedés, a tanítóskodás, hadd pusztuljon hát a zsidó és pusztuljon utána a paraszt is, mikor szint és gyönyörködtető változatosságot teremt a pap és a tanító öröme a korcsmai czégér. Aki pedig nem akar e fölött örvedeni, azt megfizette az Alliance meg a Dreyfus-szindikátus.

Hajdu Miklós.

A hitoktatás kérdése.

Mindenki ismeri a lavina keletkezéséről szóló mesét.

... Magas, hófedte bérzstetőn fára száll a madárka és leráz a fáról egy kis havat; e kis hó megmozdítja, gördülésbe hozza a hegytetőn levő hótömeget, mely aztán minél lejjebb jut, annál nagyobb és nagyobb lesz, ereje pedig annál félelmetesebb, elannyira, hogy mire a völgybe ér, már fákat tépdél ki tövestül, sőt nem ritkán egész falvakat söpör el a föld színéről...

Ezt a mesét juttatja eszünkbe az a játék, melyet némelyek a legutóbbi időben a zsidó hitoktatással üznek.

Egy iskolában ugyanis működik egy hitoktató, ki talán tulbuzgóságból, talán csupa véletlenségből egyszer a szokottnál több feladatot adott növendékeinek. A növendékek közt van egy iskolaszéki tag gyermeke is. Természetesen az apának első dolga, hogy szeretett gyermekén esett sérelmet az iskolaszék legközelebbi gyűlésén szóba hozza. Az iskolaszék pedig, melyről még a legnagyobb jóakarói sem állíthatják, hogy valami nagy a hatásköre és sok a komoly teendője, kapva-kap az alkalmon, hogy valami nagyot és merészet gondoljon és rátegye amugy is rövid ideig tartó életét. De azt mégis kicsinyes dolognak tartja, hogy egy gyermek sérelmét tárgyalja, tehát a dolog mélyére akar hatolni és e közben arra a tapasztalatra jut, hogy a gyermekek a hitoktatás következtében tul vannak terhelve, mert már az első osztályban tanítják a héber írást (?) és olvasást és már az első osztályban is vétet a hitoktató a gyerme-

kekkel hittankönyvet. Rögtön megformulázzák az indítványt, hogy az első osztályban a héber írás és olvasás ne taníttassék, mely indítványhoz, tekintettel, hogy az zsidó iskolaszéki tagtól ered, kereszteny polgártársaink is hozzájárulnak.

Hogy azonban az iskolaszék szavának nagyobb súlyt kölcsönözzön, — régi szokás szerint — a többi iskolaszéket is fölkeri az eszme pártolására.

Egyik-másik iskolaszék aztán, nem ismerve az ügy genézisét, még tovább megy. Már nem elégszik meg az-
zal, hogy a héber írás (?) és olvasás tanítása az első osztályból kiküszöböltessék, hanem azt kívánja, hogy az elemi iskolában egyáltalán ne tanítsanak héberül.

Sajnos, ez korántsem oly mese, mint a lavina keletkezéséről szóló, hanem valóságos történet.

A hetedik kerületi második számú iskolaszék kezdeményezte, a többiek és ezek közt az ötödik kerületi második számú folytatta és egyelőre befejezést nyert a főváros közoktatásügyi bizottságának október 12-én tartott ülésében.

A bizottság ugyanis e napon tárgyalta az iskolaszékeknek a hitoktatásra vonatkozó javaslatát. Szóba került a hetedik kerületi iskolaszék javaslata, mely csak az első osztályban akarja elhagyni a héber tanítást, továbbá az ötödik kerületé, mely már radikálisabb esz-
közökhöz akar folyamodni, amennyiben az elemi iskolából egyáltalán ki akarja küszöbölni a héber írás (?) és olvasás tanítását.

Mondottuk, hogy egyelőre befejezést nyert az Állam mert ámbár a közoktatásügyi bizottságban nagyon különféle hurokat pengettek, hogy csak egyet is említsünk, azt hangoztatták, hogy a hitoktatásnak kizárólag magyar nyelven kell történnie — de ezt korántsem kizárólag a zsidókra értették, hisz ott van a görög keletiek cirill olvasása, is — de felekezetiünk egyik régi bajnokának Tenczer Pálnak indítványára elhatározták, hogy az ügyet kiadják a pesti izraelita hitközségnek.

És mi hisszük, hogy a pesti izraelita hitközség a fővárosi tanácsnak adandó válaszában tudtára fogja adni mindazoknak, akiket illet és elsősorban az iskolaszékeknek;

hogy a héber írást nemcsak az első osztályban, hanem egy osztályban sem tanítják;

hogy a héber olvasás tanítása a hitoktatásnak oly kiegészítő részét képezi, melytől elválasztani nem lehet;

végül, hogy — és ezt első sorban — a népoktatási törvény 37. paragrafusa értelmében a hit- és erkölcs-
tan tanításáról a vallásfelekezetek tartozván gondoskodni, e tantárgy iskolai évfolyamok szerinti felosztásának és terjedelmének meghatározása a vallásfelekezeti hatóságok jogköréhez tartozik és hogy erről a jogáról senki kedvéért sem fog lemondani.

Adler Simon

Drámai költészet és színház a zsidóknál.

Huber Lipót, theol. tanár, főszentszéki ülnök. ily című könyvéből.*

A szorosan vett szinpadai költészetet a bibliai korban a zsidók nem művelték. Az ó-héber irodalom korában a zsidók a történetíráson kívül csak a vallásos tárgyú tanítóköltészetet és lírát ápolták. A *szinmű* a zsidó irodalomban, mint egyáltalán a sémi népek irodalmában, helyet nem foglal. Ennek oka azonban nem a héber nyelv alkalmatlan voltában, sem pedig a drámai tárgyak hiányában rejlik; másban keresendő az.

A *héber nyelv és irány*, miként az a Bibliából kitűnik, nagyon is alkalmas lett volna a drámaírásra; eleven, közvetlen s nem egy helyen meglepően drámai. Hisz beszélgető formában van megírva csaknem az egész Biblia. Elbeszélései dialogizált történetek csupa cselekvénnyel, úgy, hogy az őszövség csaknem megjelenítve, mintegy *dramatizált történet* alakjában vonul el szemünk előtt.

Drámai tárgyakat pedig szintén bőven szolgáltatott volna a Biblia. Gondoljunk csak Káinra, József megható történetére, Mózesre, a lázadó Kórach, Dátán és Abiramra; Jefta bíróra, ki egyetlen leányát kénytelen az Úrnak (szolgálatára) áldozni; Sámsonra, a zsidók Herkulesére és az álnok Delilára; Saul volt fővezérére, Abnerre; Holofernesre, Nebukadnézár hadvezérére, és a betúliai Juditra; a zsidók első királyára, az öngyilkos Saulra; a királyi atyja ellen pártot ütő Absolónra; Dávidra, Salamonra és a következő királyok tragikus mozzanatokban gazdag történetére... Kész *drámák*, *tragédiák* ezek, csak költői felfogás, képzelet és alkotó erő mellett volna hozzá. Ámde éppen ez hiányzott általában a zsidó népnél. Hiányzott mindenek előtt a tragikus fölfogás. Hőseinek jelleme, törekvése mindenkor époszi természetű, epikai jellemek. Küzdésük Adonáért, Adonai mellett történt, győzelmük Isten dicsőítése és haláluk az isteni eszmével való egybeolvadás. Ezen hőseiről mindenkor megemlékezik, azokat tiszteli, míg az Istennel szembe szálló, az egyetemes vallásos fölfogás ellen törő jellemek megismerése sem a nép erkölcsének nemesítésére, sem vallásos fölfogásának megerősítésére nem szolgálhatott.

Tehát a zsidók *vallásában*: a monotheismusból és theokraciából folyó vallásos, komoly világfelfogásában keresendő annak mélyebb lélektani oka, hogy náluk — az oly meglepő fejlettségre jutott vallásos líra és tanítóköltészet mellett — épen a dráma nem fejlődhetett ki, bár úgy a tárgy, mint a nyelv és irány szempontjából a legelőnyösebb föltételek megvoltak.

* A kiváló tudós, — tán az egyetlen keresztény pap Magyarországon, ki a talmudot és a zsidó irodalmat alaposan ismeri — a zsidó drámáról irt értékes könyvecskéjét levél kíséretében küldötte be hozzánk, melyből adjuk a következő passzust:

»Azt hiszem, nem vagyok szerénytelen, midőn ez értekezésemről (feltéve, hogy sikerül iránta szélesebb körben a figyelmet fölkeltetni) azt várom, hogy az irodalom-tanáraink úgy a középiskolákban, mint az egyetemen (s a héber régiségtan tanárai a keresztény szemináriumokban) legalább röviden szót teszik majd a drámánál a *héber* drámát is. Sajnos, sem a kézisem a nagyobb terjedelmű irodalomtörténeti könyvekben a héber drámáról még futólag sem találunk említést. Csoda-e tehát, ha középiskolai és (részben) egyetemi tanáraink előtt is e kérdés valóságos »terra incognita«, mert hisz a héber nyelv és irodalom legnagyobb része előttük hét pecséttel elzárt könyv. A becses füzet kapható a szerzőnél Kalocsán. Ára 1 korona.

A *vigjáték* nem lendülhetett föl, mert a zsidó nép természete és életfelfogása sokkal komolyabb volt, hogyszem a gondtalan vidorságnak és pajzán humornak művészet útján való nyilvánulását illőnek találta volna. A *tragédia* kifejlődésének pedig útját állta az a körülmény, hogy az emberi cselekvéseket mindig a vallás szemüvegén keresztül nézték s annak elvei szerint ítélték; a sorsról mitsem akartak tudni, hanem mindent hívő lélekkel a gondviselésre vezettek vissza. Helyesen mondja Haneberg: »Das Drama ist nicht möglich; denn der Israelit kennt kein Schicksal, welchem gegenüber der Kampf einer hohen, edlen Persönlichkeit geschildert werden könnte. Die *Vorsehung* verdrängt das Schicksal. Nur insoferne diese *zweifelhaft* ward, konnte eine Art von Drama entstehen, wie wir's im *Ijob* sehen. — Freilich konnte ein Drama auch durch das Ringen um eine *Liebe* gebildet werden; aber der Glaube lässt nur eine Liebe, ein wahrhaft der Mühe würdiges Ziel menschlichen Ringens bestehen: das *göttliche*; dieses aber führt das Gefühl des Menschen zu hoch über die sinnliche Welt hinaus, als dass ein plastisch wirkliches Drama daraus entspringen könnte; nur *annäherungsweise* bietet sich im *Hohenliede* ein solches dar.«

Nem hagyható figyelmen kívül ama másik körülmény sem, hogy a drámai művészet eredetileg épen az *istentiszteletből* származott volna. Így a görögöknél a Dionysziából fejlődött az, vagyis a Dionysios (Bacchus) tiszteletére rendezett népünnepélyekből. Ámde a zsidók vallása sem a Dionysius-kultushoz hasonló játékokat, sem az u. n. mysteriumokat nem ismerte. Tekintve a zsidó nép istentiszteletét, mely az áldozattól az énekek szövegéig telve volt symbolumokkal, régi történetekre való emlékeztetésekkel és vonatkozásokkal; tekintve, hogy az Adonai-istennézet főszabálya volt Istennek mindenütt jelenvalósága, melyet az ájtatos zsidó nép érzett, nyilvánvalóan látott és benne hitt, — egyáltalában semmi szükség sem forgott fenn, hogy Adonait és cselekedeteit megszemélyesítse, azt színészekről előadva lássa. Már ezen előadás beleütközött a parancsolatok elsejébe és a mózesi törvény szigorúan tiltotta. Isten megszemélyesítése a hangban, tűzben, villámban, természeti jelenségekben csupán emlékeztetés volt az ő tulajdonságaira, hatalmára. Nevét is csak nagy, ünnepélyes alkalmakkor ejthette ki a főpap, őt is a próféták látták elragadtatásukban, és ritkán szólt meg oly közvetlenséggel, mint Ijób első és végső fejezeteiben. Képzeletében, szívében, lelkében látta őt a nép.

Van azonban mégis a bibliai költészetnek két termeke, melyek lényegökben époszi, illetve lírai természetűek ugyan, de e mellett tagadhatatlanul drámai elemet és a drámához hasonló formát és szerkezetet mutatnak, t. i. Ijób könyve és az Énekek Éneke. Mindkettő nemcsak a héber, hanem a keleti költészet igazi gyöngye.

Ijób könyve úgy tartalmánál, mint költői alakjánál fogva kétségkívül az egész ókor egyik legremekebb műve. Célja Ijób történetével konkrét módon azt a nagy problémát megfejteni: miért sújtja Isten az igazakat is néha oly súlyos csapásokkal; hogyan fér ez össze az ő osztó igazságával? A kérdés akként oldatik meg, hogy az a jámborok megpróbáltatása végett történik s azért, hogy a jóban megerősödjenek s gyarapodjanak.

(Folytatása következik.)

Egy kis imádság.

— Irta: Kompert Lipót. —

1.

(Folytatás.)

Különösnek tetszhetik. A legiszonyubb szétszórátás zürzavara közt a megemlékezésnek ez az imája nem egy eltérült lelket riasztott meg, hogy magába térjen, és legalább a szüleire való emlékezés rövid ideje alatt megbánja bűneit. Ilyen lélekbe beleköltözik a borzalom, ha végig tekint az utakon, melyeket ezelőtt megjárta és ha egybeveti azokkal, melyeket megjárhatott volna, ha atyja és anyja őrző szeme kísérte volna tovább is!

Éppen mert ez az ima ujja teremti azt, mi a lélekben mulandó; mert az örök halálnak ellensége; mert a virágokat, melyek az emberiség fájáról hervadtan hullottak le, a lélekben újra kifakasztja és virágzásba hozza: azért van ekkora gyógyereje és azért teszi bűnbánóvá a megtévelyedetett! Tudni, hogy meghalsz, hogy ebből az örökké küzdő, elpusztuló porhüvelyből egy titokszerű túlvilágba jutsz: de a hant, mely a fejedre hull, nem takar el egészen, mert maradnak utánad olyanok, kik tudják, hogy meghaltál, kik ezen a földön akár szegényes darócruhában, akár csillogó fény és pompa között bárhol vannak is, ezt az imát utánad küldik; tudni, hogy kerek e világon talpalatnyi föld sem volt a tied, hogy faidra nem hagysz egy vánkost, hova fejeket lehajthatnák, födelet, hol az idő viszontagságai elől meghúzódhatnának, mi mind reád emlékeztethetné őket: mégis úgy őrzik emlékedet, mint legföltettebb örökségüket, s hogyha parány voltál, ha megvetett, csak egy szappanbuborék az életben, mikor már rég elporladtál, még mindig emlegetnek ... feltámasztanak holtadból —

Hát ki nem érti meg Löw Jakab gondolatmenetét? és hogy abban a reményben úgy elringatózott, hogy 5 fiu fog érte Kadis-t mondani?...

Már elmondtuk, hogy Löw Jakab házából rövid néhány év alatt mi módon pusztultak ki az eleven fiuk. Egymás mellett fekszenek ott, »a hol többé nem fáj semmi«. Midőn a legfiatalabb fiúcskát is kivitték az örök nyugalom országába, Löw Jakab és neje evvel az utolsó megpróbáltatásukkal szemben csaknem el voltak már tompulva. Mintha megbeszélték volna egymásközt, nem is emlitették a letört virágokat; mindketten érezték, hogy szívük számára úgy sincs gyógyulás Csak néhanapján és pedig, ha Löw pénteken délután hazakerült, tört ki lelkéből a fájdalom, mint mikor a kialudtnak vélt parázs hirtelen lobbott vet.

— Az ember ugyan jól számít, — szokta volt ilyenkor mondani nejeének valami sájátszerű borzongató nevetéssel. — Ötre számítottam és egyetlenegy sem maradt.

— Az ember ne számítson, — volt erre mindannyiszor Eszter válasza és csak ő egymaga érezte, milyen nehezen szakadt le szívéből ez a »vigasztalás«. — Az ember ne számítson, és az istennek ne hagyjon meg semmit, mert ez által vétkezik. Hát nincs meg a mi Blümelénk?

— Mondhat a leány lelked üdvéért Kadist?

— Majd pótolják gyerekei.

— És ha ő is rövid lélekzetűvé válik, Eszter? ha ő is? Mi lesz akkor vigaszod?

— Én nem úgy számítok, mint Löw Jakab... Rendesen evvel vetett véget az ilyen beszélgetésnek és gyakran fájdalmas mosoly lopódzott ajkára. — Ellenkezőleg, én arra számítok, hogy Blümelénk ép, egészséges marad. Egyetlen Blümelénket csak nem szőlítja magához az Isten!

Eszternek igaza volt. A leánya felcseperedett és megéledt, mint az erdei üde virág. Az első tekintetre észre lehetett venni, hogy Blümele egészen más vér, mint korán elhervadt testvérekéi. Arczán nem sugárzott az a csalóka pirosság, mely amazoknál a tartós egészség színének tetszett és szeméből hiányzott az az emésztő tűz, mely a fiúcskákban csak addig izzott, míg a belsejükben lappangó tűz önmagát emésztette fel. A leánya — szülei szemeláttára, kik még mindig a fiúcskák sirjaira tekintettek a multba, — rendesen, szinte észrevétlenül fejlődött.

Prager orvos egyszer meglátogatta őket. Az utolsó fiu halála óta az orvos és a házaspár között a kölcsönös feszültségnek egy neme uralkodott, amint ez ilyen esetek után szokásos. Löw Jakab az orvos megpillantásakor mindig valami hirtelen támadó keservet érzett, nem mintha szerencsétlensége miatt ezt okolta volna... de nem mindig azokat juttatta-e eszébe, kiket elvesztett, azon reményeket, melyek velők tértek a sirba, mindent mi jövőjének és földöntúli életének szemefénye volt? Másrészt volt az orvosnak olyan eleven érzéke, hogy ott sűrűbben ne szóljon be, hol őt, ki belső szemeivel áttekintette a tényállást, csak erőltetés folytán fogadhatják szívesen.

Évek multak így, s a leánya alig futólag került csak szeme elé, szinte idegenné vált rá nézve.

— Az ön leánya ez? — kérde akadozva, miközben csodálatot kifejező tekintete egy 17 éves lány kedves alakjára tapadt.

Löw Jakab neje elhalaványodott, és görcsösen kapott az orvos keze után:

— Talán hallja már az ő rövid léleleketét is? — szólt halkan.

Az orvost mély megindultság fogta el, fel kellett állnia; aztán Blümele elé került s szemei közé mélyen nézett.

— Nem vagyok én beteg, doktor ur, — vágta ki Blümele kaczagva a szót.

— Nem, az egy élő istenemre mondom: te nem vagy beteg, — válaszolt az orvos — és ha az emberi tudománynak lehet olyan alapossága, hogy valamit bizonyossággal állithat, akkor csak azt mondom, kedves lánykám, te egészséges vagy mint a makk, és egészséges is maradsz.

— Esküdjék meg, orvos ur! — kiáltott közbe Löw Jakab olyan hangon, melyből az orvos a legmélyebb fölindulást éppen úgy vélte kiolvashatni, mint bizonyos gunyt.

— Orvos nem tehet esküt, — szólt komolyan a doktor — de kezeskedik, hogy amennyire ismereteire építhet, leánya... többi gyermekei sorsára nem fog jutni.

— Szegény, szegény fiuk! — sohajtott Löw Jakab s tenyerébe rejtette arcát.

— Már megint számítás, Löw Jakab? — vágott közbe Eszter halkan.

Eszter karjai lebecsáklottak s kövér könyvek peregtek le arczán, melyen mégis maradt kis verőfényes derű. Aztán Blümele elé állt és mélyen szemébe nézett, csillogó fekete haját megsimogatta és olyan hangon, mely a leányának lelkét járta át, szólt:

— Blümele! Neked tisztességesnek, jónak, jámbornak kell lenned, mert te vagy az egyetlen, kire számítok. Tégy nekem erre nézve fogadást.

(Folytatása következik.)

H i r e k.

— **A közalap iskolái.** Az első elemi iskola, melylyel a receptió alkalmából létesített izr. közalap a magyar kultúra szolgálatát e téren is megkezdi, valószínűleg a jövő hó 22-én megnyílik Körösmezőn. Galiczia határán készül a magyar kultúrának ez az új oltára, amely a község legszebb házában nyert elhelyezést. Az épületet a hozzávaló nagy telekkel Grödel máramaros-szigeti czég engedte át a becsértéken jóval alul. Az iskola-épület teljes felszereléssel együtt vagy 10.000 koronába kerül. Most már megvan a két tanítója is, aki elmegy oda missiót teljesíteni; a magyarságnak tenni szolgálatot. A héten választották ki a pályázók közül az izr. közalap első elemi iskolájának tanerőit. Itt tartottak próba-előadást az izr. közalap vezetői előtt az izr. tanítóképzőben. A választás Kohn Jenő, körmendi tanító és Magner Berta szombathelyi tanítónőre esett, akiknek tanítási módszeréről elragadtatással nyilatkozott a tanítóképző érdemes igazgatója, Bándóczy József dr. Talán szokatlan ez az előleges megvizsgálás, de a cél, mit szolgálni hivatottak a kiválasztottak, indokolja ezt az eltérést. Elvégre, az intézet sorsa függ a tanítóktól, akik mint új kultúra első hirmondói mennek az elmaradt vidékre. De a jelentkezők közül azoknak a tényezőknek sem volt kárunk, akiknek szolgálatai ezuttal figyelembe vehetők nem voltak; utiköltségeiket — e részben mintegy iskolát teremve és követendő praecedent alkotva — a közalap megtérítette, azonfelül pedig a következő iskolaalapításokhoz is több számbavehető erőt ismertek meg és vettek evidenciába. Egy iskola alapítása és megnyitása elvégre nem nagy esemény, de a szóban forgó iskolának jelentőségét emeli az a küzdelem, melyet létrejötte előtt folytatni kellett, s fokozza a hivatás, mely reá vár. A felekezeti érzelmek érintetlenül hagyásával a magyarosítás munkáját kell vele megkezdeni, nemcsak szóban, hanem a nemzeti munkában való kiképzésben. Az épületet kitataroztatták, amire egy budapesti mérnök ügyelt föl, s ezért a késedelem az ünnepélyes megnyitásban. Az iskola eszméjével a kezdetben huzódó helyi zsidó lakosság annyira megbarátkozott s oly mértékben ösmerte föl szükségességét és nemesebb céljait, hogy ma már attól tartanak, hogy az iskola nem lesz képes befogadni a jelentkező növendékeket. Ha ez az eset beáll, az iskolát természetesen megnagyobbítják.

— **A román zsidók sorsa.** Előző számunkban írtunk róla, hogy a román zsidók a tervbe vett alkotmányrevízió alapján a most egybehitt román országgyűlésből politikai jogokat fognak kapni. Eme közleményünkhöz Bukarestből, mindig jól informált helyről, a következő levelet, részben helyreigazítást intézték hozzánk: »A zsidók politikai jogai Romániában czimén b. lapjukban azt az éppoly fontos, mint örvendetes hírt közlik, hogy a román zsidóknak biztos az a reménységük, miképpen politikai jogokhoz jutnak. Sajnos, hogy mi itt az országban erről a kedvező fordulatról, egy hang kevés, de annyit sem tudunk. A román-zsidó községek képviselői politikai jogok követelése dolgában nem nyújtottak be memorandumot; senkisé is gondol arra, hogy a román alkotmány hirdett VII. cikkét megváltoztassa. Minden a régi maradt és be nem látható, hogy a javulás mikor kerül sorra. A törvényhozó románok egyelőre pénzügyi törvényekkel foglalkoznak és ilyenekkel fog bajmóldni a november hó 15/28. napján megnyíló rendes országgyűlési ülészek is. Ez pedig így lesz mindaddig, míg az egyensúlyt az államháztartásban helyre nem állítják. A zsidó hitközségi viszonyokat érintő törvény, mely azonban még nincs kidolgozva, csak ezután kerül

talán napirendre. Ez, a legjobb esetben, legkorábban csak a következő 1901. év február havában történhetik meg.

A hírek, melyeket alább közlök, nem mutatják a zsidóhitűek helyzetét kedvezőbbnek, de meg van az az előnyük, hogy való tényekről szólnak.

A Magyarországon keresztül történő román kivándorlás megszűnt. Nem azért, mintha a hozzávaló kedv vagy törekvés megszűnt volna, hanem azért, mert a magyar kormány olyan zsidót, ki *Predeálnál vagy Orsovánál nem gyorsvonati másodosztályon jön, egyáltalán nem enged át a határon, még akkor sem, ha szabályszerű utlevél és megfelelő készpénz van a birtokában.* Ilyen sors ért itt legutóbb egy, itt jól ismert, B. S. nevű bankárt, aki Budapestre pénzt akart vinni; ezt a szándékát azonban végre nem hajthatta, mert a predeali határszéli hatóság kivándorlót szimatolt benne. Budapestten tehát a román pénz sem kell, amiből azt következtetem, hogy önök nagyon bővíben lehetnek ott a pénznek.

Amennyire komikus ez az eset, annyira szomorú a másik, mely itt következik:

Egy szegény Leibovits Leib nevű cipészt, aki 60 éves aggastyán, a f. év május havában kiutasítottak Romániából. Az orsói magyar határszéli hatóság vissza-küldötte Romániába, mivel nem volt pénze a megélhetésre. A román illetőségi hely hatósága letartóztatta a szegény embert, mert a kiutasítási törvény határozmányával ellentétben, Romániába ismét visszatért. A bukaresti törvényszék, mely ezzel az ügygel f. okt. hó 16 án foglalkozott, a szerencsétlent öt napi fogházbüntetésre és újabb kiutasításra ítélte. Védője hiába érvelt azzal, hogy Leibovits Leibot, mint román születésűt, egyáltalán nem lehet kiutasítani, s hogy a kiutasítási törvény rendelkezéseinek áthágása miatt sem lehet büntetni, mert nem önként, nem a saját jószántából tért vissza Romániába. Ez a védekezés, mint érintettem, mit sem használt, s az aggastyánt büntetése elszenvedése után, ismét *Magyarországba tolonczolják.* Hogy micsoda sors vár ott reá, az ama viszonytól fogva, melyben a szomszédos Román és Magyar államok egymással élnek, előre látható...

Ez az utóbbi eset, jegyzi meg a levélíró, bizonyosság lehet önök előtt, hogy román hitfeleinknek nem igen van reménységük arra, hogy egyhamar politikai jogokhoz jussanak.

Közöltük ezt a tagadhatlanul érdekes és jóforrásból származó levelet, egyetlen utolsó megjegyzése nélkül, mely az említett román bankárnak orsói esetéből a magyar zsidóknak való jó tanácsot von le.

No, annyira mi még nem vagyunk, hogy a román bankárnak esetétől meg kelljen ijednünk. Erre tehát nem is vesztegetünk szót. Csak azt kívánjuk konstatálni, hogy a levélíró — határozott kijelentéseivel — alapjában véve nem czáfolja meg azt az értesülésünket, hogy a román zsidók sorsában rövidesen valamelyes javulás fog beállani. Ő maga is elismeri, hogy talán már a jövő év február havában tárgyalni fogja a román képviselőház a zsidó hitközségi viszonyok rendezésére vonatkozó törvényt. Ez is politikai jog, habár nem egyénekhez fűződő, de testületeket megillető. Ilyen jogok dolgában nekünk magyaroknak is sok a kívánni valónk, s ennél fogva fel tudjuk becsléni, hogy mit jelent az, ha a román zsidók hitközségeinek jogait rendezik. A Leibovics esetéből, mely elvégre egyetlen ténye a román igazságszolgáltatásnak, nem vonhatunk általános következtetést a román kormány magatartására. A bíróságok függetlenek a kormánytól, s ha egyik másik, habár központi (bukaresti) bíróság téved is, azért a kormány felelőssé nem

tehető. Mi tovább is reméljük és bizton hiszszük, hogy változás fog a román zsidók sorsában beállani, ezt pedig annál inkább tehetjük, mert a magyar kormány nem fogja szó nélkül zsebre rakni az afféle nemzetközi inzultusokat, minőnek a Leibovics újabb visszatoloncolása Magyarországra tekinthető. A román állam a maga embe-reit — tekintet nélkül ezek hitére — nem szólhatja a mi nyakunkba egyszerűen azért, mert az illető, vagy illetők valaha megfordultak Magyarországon.

— A budapesti orsz. rabbiképző értesítője az 1899/1900 évről a szokás szerinti testes kötetben jelent meg. Bevezető része egy nagyobb szabásu munka *Bacher Vilmos* dr. tollából, aki egy régi, most felfedezett, perzsa-héber szótárt ismertet nagy apparatussal, széles tudással. Erről a munkáról külön fogunk írni. Ezuttal a tulajdonképpeni értesítőről adunk számot. A bevezető rész az intézet nagy veszteségével, *Kaufmann Dávid* dr. elhunytával foglalkozik, aki 22 évig működött az intézetnél. Leírja a temetést, közli a gyászbeszédeket. Az intézet beléletére vonatkozó közleményekből megtudjuk, hogy a tanári kar elnökévé újból *Rabbi Bloch Mózes*, jegyzőjévé *Schill Salamon* drt, könyvtárosává *Blau Lajos* drt és templomi elnöknek *Rabbi Bloch Mózes* és *Balog Ármán* dr. képviselték a tantestületet. *Kaufmann Dávid* halála folytán az ő tantárgyait a jövőben és pedig a vallásbölcse-szetet *Goldziher Ignác* dr., a homiletikai fölolvasásokat *Kohn Sámuel* dr. látja el. Rabbvizsga f. é. február 18—19 26—28 napjain volt, amelyre *Leipniker Márkus* dr., *Weisz Mór* dr. és *Weizskopf Arthur* drt bocsájították. A lefolyt iskolaév során az intézet volt hallgatói közül *Kriszhaber Béla* drt (Kuláról) Soroksár-Erzsébetfalván, *Wellesz Gyula* drt (Csurgóról) Nagy-Bittsén rabbivá és *Weisz Mór* drt a pesti Chevra-Kadisa liturgistájává választották (*Weizskopf* drnak rozsnói hitiszónokká történt választásáról az értesítő még nem tud). Az alsó tanfolyam V. osztályának tanulói május 16., 21.—25 és június 25. napjain érettségiztek, s amire rég nem volt eset, mind megmaradtak az intézetben, s nem mentek új pályára. A felső tanfolyamon 13 hallgató (1 ötöd, 1 negyed, 2 harmad, 6 másod és 3 első éves) járt. Az alsó tanfolyamon az első osztályban 13-an, a másodikban 11-en, a harmadikban 3-an, a negyedikben 5-en az ötödikben 6-an voltak, nagyobbára orthodox és felső vidékekről valók, de több külföldi is. Így a felső tanfolyamon egy sziléziai, az alsó tanfolyamokon egy-egy osztrák, német és orosz születésű. (A folyó tanévre már több az intézet növendékeinek száma, mivel az alsó tanfolyamba 25 új tanuló lépett be, amire szintén régen volt eset.) A felső tanfolyam theologiai s az alsó tanfolyam önképző és segítő egyesülete a lefolyt évben is folytatták működésüket, de ezekről részletesebb jelentés az értesítőben nincs. Csak annyit tudunk meg, hogy a lefolyt tanévben másodizben kiírt pályakérdésre: »Az Eszter könyvére vonatkozó midrás-művek kritikai elemzése, forrásaik és egymáshoz való viszonyuk kimutatása« egy dolgozat érkezett be. A kedvező bírálat alapján a díjat *Edelstein Bertalan* dr.-nak adták ki. A f. tanévre 4 pályadíj van kitűzve és pedig a) a *Schey*-féle alaphól: 1. *Jehuda Ibn Tibbon* terminológiája vallásbölcse-szeti művek fordításában; 2. Különböző mózesi tilalmak konkurencziája, annak szabályai és egyes esetei szerint; 3. a lélekvándorlás tana a zsidóirodalomban, b) a *Steinfeld Antal* — féle alapítványból *Heidenheim Wolf* irodalmi működése. Mind a négy pályadíj benyújtási ideje 1901. május elseje. Az »Écz Chajim« egyesület jelentéséből megtudjuk, hogy az elhunyt *Wahrman S.* helyébe *Weisz J. Emánuel* válasz-

tották választmányi tagnak, számvizsgálókká pedig *Ehrlich Mózes* és *Sternthal Adolf*ot. A bevételek rendes tagsági díjakból 2805.38 kor., *Wahrman Sándor* hagyatékából 20.000 kor., templomi adományokból 682.78 kor., szelvények és kamatokból 594.89 kor., rendkívüli adakozások czimén 927.28 kor., más adakozásokban (közoktatásügyi miniszter 2000 kor., özv. *Kaufmann Dávidné* alapítványa 2000 kor. s a többi ösztöndíj) 6700 kor., összesen 37064.42 kor. folyt be, a kiadások, 15,080.55 k. értékéértékpapír beszerzésével együtt, 31,557.78 kor.-ra rugtak. kü A vagyon 77,150 kor. értékpapír és 2092.75 kor. készpénz. A felső tanfolyamon vallástudományi tárgyakra heti 26 órát, az alsó tanfolyam theologiai tárgyaira hetenkint 23 órát fordítottak. Az értesítő végül az aján-dékozott és megvett könyvek jegyzékét közli.

— **Kitüntetés.** *Horn Dávid*ot, mint annak idején irtuk, ő felsége a király a Ferencz József-rend lovag-keresztjével tüntette ki. Az elismerésnek ezt a királyi jelét, mint *Löcséröl* írják, *Csáky Zeno* gróf, főispán, *Kullmann János*, orsz. képviselő és más kitűnőségek jelenlétében a héten nyújtotta át a kitüntetettnek. *Horn Dávid* közhasznú- és jótékonyczélú adományaival szolgált rá a királyi elismerésre. A szepesi mentőház 60.000 korona értékű otthonát ő adta, azonfelül a Szepességben, Nyitra-ban és Háromszékben, a hol birtokai vannak, kulturális és egyházi czélokra jelentékeny összegeket adományozott.

— **Az Egyetemi Kör.** A budapesti tudomány-egyetemi olvasókör, amely az idej választások alkalmá-val a kelletténél nagyobb mértékben juttatta kifejezésre, hogy a retrograd, klerikális és néppárti irány befolyása alatt áll, nem igen tudta elfelejteni a debreczeni jog-akadémia ifjúságának ellentétes mozgalmát, melyről szintén megemlékeztünk. A debreczeni határozatról a sárospa-taki ifjúság is nyilatkozott s az is a debreczeni ifjúsági gyű-lés álláspontját fogadta el, tiltakozván a főiskolai ifjúsági körök s azok képviselőjeként szereplőknek politikai (nép-párti) szereplése ellen. Ilyen viszonyok között a buda-pesti tudományos egyetemi olvasókör sem maradt tétlen s a kör lapja arról ad hírt, hogy a kör bizottsága azt hatá-rozta, miképpen a kör elnöksége adandó esetben jelentse ki, hogy »az egyetemi kör s ennek elnöksége semmiféle po-litikai párthoz nem tartozik« s a vidéki főiskolákhoz átiratot intéz, amelyben *Debreczennel szemben s annak »esetleges ferde és elfogult nyilatkozataival szemben ál-láspontját világosan kifejtse«*. Ha ez a közlemény a deb-reczeniek álláspontját nem mondaná »ferdenek és elfo-gultnak«, még azt lehetne következtetni, hogy az Egye-temi Körben fölébredt a jobb belátás s hogy ott is elismerik, miképpen helytelen az ifjúság között mester-ségesen ellentéteket szítani. Tudjuk azonban, hogy az ütköző kérdéseket a liberálisabb ifjúság egy-két vezetője is bolygatja s így azok a reakzionáriusabb ifjúság részéről sem mehetnek feledésbe. Öszintén szólva, mi nem szeretjük ezt a versengést és sokkal szívesebben látnók, ha az egyetemi kör mai vezetőségének módot nyújtának arra, hogy politikai pártatlanságát tettekkel bizonyítsa. A kérdéseknek folytonosan nyiltantartása ala-koskodásra vezeti az ifjúságot s komoly intézkedések helyett olyan tréfákba lovalja bele, minőről minket értesítenek. Az olvasókör interpellációs könyvébe ugyanis többen és ismételtén azt jegyezték bele, hogy mivel a körbe több néppárti és klerikális újság jár, rendeljék meg az »Egyenlőség«-et. A sürgetések folytán eme kétségkívül jogosult kívánság elől a kör vezetősége nem térhetett ki, de mégis ki akart térni s erre kellett neki a tréfa. Az interpellációs könyvbe ugyanis válaszul azt jegyez-

ték be, hogy felkérték az »Egyenlőség«-et cserepéldány megindítására. Ez rendjén való volna; csak hogy az egyetemi kör vezetősége nem a Budapesten 18 év óta megjelenő »Egyenlőség«-et kérte föl a cserére — amelyre az interpellálók czéloztak, s amely, mivel az ifjuság ügyével pártatlanul és tárgyilagosan elég sűrűn foglalkozik, a kör vezetősége előtt is kell, hogy ismert legyen, — hanem fölkerít a cserére egy Marosvásárhelyt megjelenő egészen új lapot, amelynek létezéséről egy marosvásárhelyi körtágtól szereztek értesülést. Az interpellációs könyvbe ez is be van jegyezve. Hogy mi jogon használja a marosvásárhelyi lap a mi régi czimünket, azt nem tudjuk, csak azt konstatáljuk, hogy lapunk eltulajdonított czime az egyetemi kör vezetőinek egy nem éppen sikertelen tréfára és kibúvóra nyújtott alkalmat.

— **Bródy Adél gyermekkórház.** A pesti izraelita hitközség Bródy Adél-gyermekekórházának vezérő bizottsága f. é. október hó 11-én ülést tartott, amelyen számot adtak a kórház 1900. január — szeptember havi forgalmáról E szerint fekvő beteg volt a f. év első 8 hónapjában 788 (1899-ben 675). Ezek közül: belgyógyászati 545 (1899-ben 415) sebészeti 228 (1899-ben 186) szembeteg 105 (1899-ben 74). Ezek közül: izraelita 450 (1899-ben 368) más vallású 428 (1899-ben 307). Ingyenes: (izr. 338, más vallású 313) 651 (1899-ben 493), fizető (izr. 112, más vallású 115) 227 (1899-ben 182). Az ápolási napok összege 22,044 (1899-ben 17,473). Bejáró beteg volt: 10,075 (1899-ben 7270). Ezek közül: belgyógyászati 5819 (1899-ben 4937) sebészeti 1988 (1899-ben 1168) szembeteg 1530 (1899-ben 1165) bőrbeteg 738 (1899-ben —). A rendelések összege: 36859 (1899-ben 28,991). Napi átlag: 145 (1899-ben 106).

— **A szabadkai hitközség** előjáróságának tagjait *Blau Géza* dr. elnöklelete alatt folyó hó 14-én, vasárnap választották meg. A választás 3 évre szól s eredménye ez: *Taussig Vilmos*, *Reiter Károly*, *Milkó Izidor* dr., *Schossberger József*, *Wilhelm Adolf* dr., *Gerber Mihály*, *Freudenberg Márk*, *Weitzenfeld Illés*, *Geiger A. Mór*, *Grünfeld Fülöp*, *Halbrohr Adolf*, *Kunetz Ignác*, *Kunetz Mór*, *Wiener Lipót*, *Geréb Mihály* dr., ifj. *Milkó Izidor* dr., *Löbl Zsigmond*, *Hartmann Rafael*, *Rothmann Imre*, *Buchwald Samu*, *Horovitz Ignác*, *Löwy Simon*, *Blau Géza* dr., *Deutsch Zsiga*, *Kramer Antal*, *Kohn Mór*, *Löwy M. L.*, *Pollák József*, *Schäffer Mór* dr., *Weisz Ferenc*, *Pless Samu*, *Klein Adolf* dr., *Weinhut Adolf*, *Berger Antal*, *Freudenberg Zsigmond*, *Lányi Mór*, *Frank Salamon*, *Zopf Henrik*, *Szilasi Fülöp* dr., *Bartha Antal* dr., *Engler Ignác*, *Wellesz Zsigmond*, *Löwy Ferenc* és *Erdélyi Samu*. Póttagok: *Wohl József* dr., *Steinitz Kálmán* és *Roth Salamon*.

— **A körmöczbányai hitközség** f. hó 14-ikén tartotta meg rendes évi közgyűlését, mely alkalommal megejtették az új választásokat. A bemutatott évi jelentéséből kitűnik, hogy *Reichard Márk* főrabbit véglegesítették. A gyűlés elnökké újra egyhangulag *Wildmann Adolf* drt választotta meg, a gondnok és pénztárnoki tisztséget pedig *Schlesinger Dávidra* bízta.

— **Kunewalder temetése.** Megírtuk előző számunkban, hogy a nagy idők egy tanuja, *Kunewalder Zsigmond* dr., a magyar szabadságharcz egyik törzsorvosa elhunyt. Örök nyugalomra f. hó 14-én tették avval a tisztelettel és megbecsüléssel, mely történelmi szereplésénél és emberbaráti működésénél fogva őt megillette. Koporsóját 48-as honvédek állották körül s gyászolói között megjelent *Ghiczey* altábornagy is. A pesti hitközség részéről *Kohner Zsigmond* hitközségi és *Ehrlich Mózes*

chevra kadisai elnökök, *Deutsch Sámuel* alelnök, *Herzman Bertalan* előjáró, *Báron* és *Onody* tanárok, *Grauer Vilmos* dr. stb. jelentek meg. Bucsubeszédet, az alkalomhoz és pihenni térthez méltót, *Kohn Sámuel* dr. pesti főrabbi mondott. Beszédéhez hálás anyag volt az elköltözött nemes, szép élete, ideáljai, tudomány- és honszeretete emberbaráti érzelmei és küzdelmei, vívódásai, valamint az a tény, hogy *Kunewalder* volt Budaapesten szegényeknek ingyen rendelő első orvos. A lefolyt évszázadban nagy szerepet játszó családnak már csak egy zsidó tagja él: *Kunewalder M. Fülöp*, ő a tradíciók méltó letéteményese. A temetésen az énekrészeket *Lazarus* pesti főkantor karakísérettel látta el.

— **A Temesvár-belvárosi főkantor.** *Löwenherz Ede*, mint előző számunkban jeleztük, *Szimchasz-Tórákor* ünnepelte működésének negyedszázados fordulóját. A nevezetes időpontot igazán ünneppé tették mindazok, akik *Löwenherz Ede* működésének közvetlen tanúi, ezek közt a temesvári Zenekedvelő egyesület is, amelynek az ünnepelt már negyedszázadja oszlopos embere. A hitközség sokféle módon juttatta kifejezésre elismerését. A jubileumi nap délelőtti istentiszteletén *Löwy Mór* dr. főrabbi »morenu« czimvel tüntette ki *Löwenherzet* és szép beszédben méltatta érdemeit. Istentisztelet után számos küldöttség fordult meg az ünnepelnél. Így az izr. nőegyesület buziási *Eisenstädter Lina* vezetésével. Ez a küldöttség értékes arany órát és lánczot nyújtott át *Löwenherz* nejének. A hitközség képviselőtestülete *Sternthal Salamon* elnökkel együtt jelent meg s 1000 koronáról szóló takarékpénztári könyvet adott át. A hitközségi alkalmazottak s a többi temesvári hitközség küldöttségei is üdvözölték a jubiláló főkantort, aki bel- és külföldről főképpen pályatársaitól 300 üdvözlő sürgönyt és levelet kapott. Este disztrakoma volt, amelyen *Sternthal Salamon* ker. elnök, *Kohn Rezső* dr. csákovái, *Schwarz Lajos* dr. Temesvár gyárváros hitközségi elnökök, *Löwy Mór* dr., *Singer Jakab* dr. főrabbi, *Derera Izrael*, *Vértes Adolf* dr., *Fay Ignác* dr., *Perényi Adolf* tanár, *Kossák József*, *Sternfeld Izsó* dr., *Uhrmann Henrik*, *Lozsitz Árpád*, *Rieger Ferenc*, *Adler József* bankigazgató, *Grünzweig aradi főkantor*, a zenekedvelő egyesület tagjai *Weldin József* dr. elnökkel stb. jelentek meg. Az ünnepeltet *Sternthal Salamon* hitk. és *Weldin József* dr. zenekedvelő egyesületi elnökök köszöntötték fel. Meg kell még említenünk azt, s a mai viszonyok között ennek a helyi jellegnél nagyobb jelentőség tulajdonítandó, hogy a temesvári filharmoniai egyesület a jubileumi napot megelőző estén *Löwenherz* tiszteletére lampionos menetet és serenadot rendezett s ez alkalommal *Varga Lőrincz* az egyesület nevében szép köszöntőt mondott. Ez a szerenád pedig azért érdemel kiváló figyelmet, mert részt vettek benne a katolikus klerus azon tagjai is, akik a filharmoniai egyesületnek is tagjai, tanúságot tevének arról, hogy ösmerik és gyakorolják a szeretet azon törvényeit, melyeken a társadalmi béke nyugszik.

— **Az ó-budai zsidó legényegylet**, melynek szerepéről *Szimchasz-Tóra* ünnepén egy előző számunkban emlékeztünk meg, az e héten lefolyt eme ünnepen több, a Duna balparti részeiből, épen eme hírünk folytán Ó-Budára rándult vendégnek is sok örömet szerzett a tradícionális szokások gyakorlásával. Mint megírtuk, a legényegylet, mialatt a templomban az ünnep 3 vőlegénye járult a Tóra elé, a szebbnél szebb nótákat huzatta a templom udvarában, mely megtelt kíváncsiakkal keresztényekkel csak úgy mint zsidókkal. Az istentisztelet végén, a gyönyörű templomból, mely megrestauráltatása óta a székes-főváros egyik legszebb látványossága, a legényegylet előjárói, elükön *Radóváni Adolf* elnök, közrefogták a Tóra vőlegényét, dr. *Adler*

Illést, az ó-budaiak annyira kedvelt, arany száju főrabbi-ját, kit, amint a templom kijáratában megjelent, a muzsikások tussal fogadtak és a Rákóczy hangjai mellett mondhatni, az egész hitközséggel együtt lakására kísérték. Mig a banda a paplak ablakai alatt a tradicionális „5 darabot” huzta, a legényegylet előjárói, meghívták a papot délutáni lakomájukra, mert — ugymond — mint hajdan Sámuel az áldozatot csak ő áldhatja meg lakomájukat, melyhez előbb nem nyulhatnak. A rabbi ezt szívesen megígérte, mire a legényegylet elnöke a pesti vendégeket hívta meg a délutáni ünnepélyre, melyet a Chevra-Kadisa házában tartottak meg. Ennek nagy terme, mely 600 embert befogad, teljesen megtelt a község és az egylet tagjaival. Az asztalok megvoltak rakva gyümölcsössel és édességekkel a gyermekek részére, kiknek a lakoma szól, de ki voltak állítva a szent edények, ezüst tornyok, mellvérték, mutatók, ruhácskák (mind a Szentírás disztizésére) oltártakarók, frigláda- függönyök, miket a legényegylet 106 esztendő óta szerzett és a hitközségnek, vagy a Chevra-Kadisanak ajándékozott.

Délután 3 óra volt, mikor a rabbi és a hitközség előjárói és vénei megjelentek. Az udvaron fölállított zenészek, (kik, mit előbb kellett volna emliteni, a rabbitól a község tagjaival együtt a hitközségi elnököt kísérték a lakására, utcahosszat magyar nótákat huzva) a „Hymnus”-szal fogadták az érkezőket, mit azonban tulharsogott a nagy éljenriadal, melylyel az egybegyűlt „legények” és különösen a százszámra menő gyermekek a vendégeket fogadták. Hogy a vezérek és vének az asztalfőn elhelyezkedtek, Radváni Adolf, a legényegylet elnöke, szép üdvözlőbeszédet mondott, melyben fölemlítette, hogy ma 60 esztendeje pályába vitték szülei a legényegylet helyiségébe, hogy tagul fölvetessék; azóta nem szűnt meg tagnak lenni, sőt 10 év óta, ép ma van a választás évfordulója, az egyletnek elnöke.

A nagy éljenzéssel fogadott beszédre, dr. Adler Illés remek szép beszédben utalt az egylet föladataira: a nemes zsidó szellemnek és tradícióknak ébrentartása a gyermekek és ifjak között. Ünnepelte a hitközségi elnököt, Ehrlich Sámuel és az alelnököt, Deutsch Lipót, kiknek fáradhatlan munkálkodása nélkül az a remek szép templom nem gyönyörködtetné minden látogatóját. A rabbi beszédére az agg elnök találóan felelt, hogy ő és elnöktársa Aron és Chur szerepét vittek, kik Mózes kezét csak megtámasztották. Az érdem Mózesé volt, ebben az esetben a szeretett főrabbié. Szólt még egy pesti vendég, ki szemére lobbantotta az „Egyenlőség”-nek, hogy erről a legényegyletről a *folklorista* rovatban emlékezett meg. Hisz ez nem kiháló félben levő mult, hanem igazi élet. Érdemes ez az egylet, hogy mintául szolgáljon, hogy kövessék máshol is példáját. Az egylet titkára, Bató ur szótalt föl azután, ösmertetvén röviden az egylet történetét. E szerint 106 évvel ezelőtt Ó-Buda zsidó ifjai, levelet intéztek a hitközséghez, hogy közre akarnak működni ők is a szép zsidó tradíciók tovaplántálásában. Betartották programjukat a mai napig. Minden ünnepkor maguk köré gyűjtik a gyermekeket, kiknek emlékeztetése és kedvessé teszik a szent napot. Támogatnak szegényeket és betegeket és imádkoztatnak a halottakért. Minden beszéd végén a zene egy-egy darabot játszott, mire egyáltalán az vette át a szót. Mert a rabbi áldása után, melyet a gyermekekre mondott, a vendégek nagy éljenzése közt eltávoztak és kezdetét vette a mulatság, eszem-iszommal, táncozzal, dallal aminél természetesen a főszerep a zenének jutott, mely éjjel előtt meg som pihent.

E tudósításhoz csak azt a megjegyzést fűzzük, hogy a legényegyletben első sorban legénynek van helye. Szép, hogy az öreg urak nem akarnak megválni az egylettől, ne is tegyék, támogassák, istápolják, de engedjenek kis helyett az ifjaknak is. Az öregebb urak máshol is fejthetnek ki áldásos tevékenységet, ahonnan az ifjak ki vannak zárva. Ifjakat válasszanak be a veze-

tésbe, ifjaknak engedjék át a szereplést, mert csak így jelent nyereséget ez az egylet a felekezetre és a vallásos életre nézve.

— **Diszelnök.** A Budapesti Sportklub dr. Grauer Vilmos budapesti ügyvéd, a pesti izr. hitközség választmányi tagját, diszelnökévé választotta.

— **Halálozás.** Ney Lipótné, szül. Rothauser Nina, egy budapesti tekintélyes nagyiparos széplelkű és jószívű neje f. hó 18-ikán, élete 54-ik évében jobb létre szenderült. Elhunytát igen kiterjedt, előkelő társadalmi állásu rokonság gyászolja. Végtisztességadása f. hó 19-én volt, a melyen számos fővárosi bizottsági tag és a közgazdasági élet több kiváló munkása jelent meg. A pihenni tért kiváló női és társadalmi érdemeit Weiszbürg Gyula dr., pesti rabbi szívhez szólóan méltatta.

— **Guttmann Béla főkantor Bécsben.** A pesti hitközségtől mégis csak elhódították a bécsiek Guttmann Béla kántort, akit itt az ájtatoskodó-hivek szinte tenyerükön hordoztak. A beiktatás Bécsben a héten történt meg és a bécsi felekezeti lapok elragadtatással írják a hódításról, Guttmann Béla sikeréről. A beiktatást megelőzőleg szombaton este tartotta Guttmann az első próbát az énekkarral, mely közt való megjelenésekor lelkes óváczióval fogadták és Sulzer tanár mondott köszöntő beszédet. Vasárnap este az első debut megelőzőleg a templom előcsarnokában várta az új kántort az előjáróság, melynek nevében Spitzer dr. mondott istenhozzottat. Aztán díszhelyére kísérték a gyönyörűen kivilágított és zsufolásig telt templomban, hogy funkciója megkezdése előtt kissé kipihenje magát. Az istentisztelet után az egész előjáróság fölkereste Guttmannt ülőhelyén, hogy elismerésüket tolmácsolják. Másnap, hétfőn a Tórához szólították, a hol Blatt I. kántor gyönyörű nyelvezetű alkalmi miseberachot mondott, melyet az egész község állva hallgatott meg. Beköszöntőnek ez mind nagyon szép, jól esik följegyeznünk, bár érezzük a veszteség fájdalmát.

— **Az égettek.** Előző számunkban megírtuk, hogy Máramaros-Szigetről, ismeretlen kézből, 100 koronát kaptunk, melyet küldője, egy általunk választandó családnak segítésére szánt. Az összeget, mint jeleztük, elküldöttük a mező-laborczi égettek egyik nyomorba jutott, érdemes családjának, melynek feje hálálkodó levélben nyugtazza a küldeményt, elmondván, hogy ágyamut vett rajta s »így a jóságos urnó adománya egy egész családot a tél hidege ellen fog védeni.« Azt hisszük, hogy a küldő nemes szívének óhaját hiven teljesítettük. A héten a mező-laborczi zsidó égettek javára — mint velünk közlik — újabb adományok mentek. A békéscsabai zsidó elemi iskola tanstülete az iskolában 22-70 kor. gyűjtött. Ennek felét kartár-uknak, Borsovai Lázár tanítónak szánták, a másik felét pedig a többi zsidó kárvallottinak. A gyűjtésből 20-90 kor.-t rögtön elküldtek a mező laborczi előjáróságnak, 1-80 kor. pedig hozzánk küldötték bélyegeken. Ezt az 1-80 kor.-t, valamint azt a 2 kor.-t, mit szintén Borsovai Lázár számára küldött hozzánk Vécsey Kálmán Kun-Szt.-Miklósról, elküldöttük a nevezettnek avval, hogy belőle 90 fillér az előjáróságnak szolgáltatandó át.

— **Eljegyzés.** Hofmann Adolf, a Hofmann és Kaufmann budapesti nagykereskedő cég belső tagja, jegyet váltott Tenner Irén kisasszonynyal Billéden.

* Mázoló munkák elkészítését, nevezetesen új- és renoválendő épületek valamint lakások, bolt-, kávéház- és vendéglőberendezéseket, mindennemű butorok mázolását és ezzel kapcsolatos fautáztatási (Flader) márványozási- és aranyozási munkákat szakszerű kivitel- és jutányos árak mellett elvállal helyben és vidéken Horvát Miksa és társa, Budapest, VII. ker., Rottenhiller-utca 15. szám. Telefon.

* Igen fontos! Egy új, 12 év óta kipróbált és biztos sikerű gyógymód hódít kiválóan azok körében, kik valamely régi (krónikus) betegségben szenvednek és bajuk ellen eddig hiába kerestek enyhülést és gyógyulást. Ezen bevált és biztos hatású gyógymód a vérgyógyászat, hemopatia. — E gyógymód feltalálója Dr. Kovács I. fővárosi orvos, a kinek Budapest, V., Váci-körút 18. sz. alatti rendelő intézetét tömegesen felkeresik mindazok, akik asthma-, köszvény-, szív-, gyomor-, bél-, hólyag-, ideg- és agybántalmakban, vér-, vagy bőrbajban szenvednek. Évente sok száz teljes gyógyulás! — Dr. Kovács házon kívül is kezel, meghívásra vidékre s megy és díjazott levelekre készségesen válaszol.

* Az »Anker« élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deákter »Anker-udvar«) 1900. évi szeptember havában benyújtott a társaságnál 686 ajánlat 3,591.327 — kor. biztosított összegre és kiállított 563 kötvény 3,048.606 — kor. összegre. A befolyt díjak összege 866.042 kor. — fill., a kifizetett károké 133.641 kor. — fill. A jan.-szept. havi időszak alatt benyújtott 7303 ajánlat 36,936.323 kor. — fill.-re és kiállított 6577 kötvény 32,245.569 kor. — fill.-ről. Díjakért bevétel 11,246.139 kor. — fill. Károkért kifizetett 1,583.704 kor. — fill. A haláleseti biztosításoknál A osztályterv szerint a nyereségy-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B osztályterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fizetett ki nyereségy-osztalék gyanánt.

A társaság vagyona 1899. december 31-én 134 millió kor. volt. Biztosítási állomány 500 millió kor. Eddigi kifizetések összege 221 millió korona.

!! MEZŐGAZDÁK FIGYELMÉBE !!

Elismert kitűnő hazai gyártmány!

1600 gőzcséplőkészület üzemben!

Ozím:

ELSŐ MAGYAR

gazdasági gépgyár

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPESTEN,

KÜLSŐ-VÁGZI-UT 7. SZÁM.

Gőzcséplőkészületek

2¹/₂, 3¹/₂, 4, 4¹/₂, 6, 8, 10, 12 lóerejűek.

Magánjárók (uti mozdonysók)

Kérjük minden szakkérdéssel bizalommal hozzánk fordulni, készséggel adunk kimerítő és felvilágosító választ.

— Árjegyzék kívánatra díjmentesen küldeték. —

Temesvár-gyárvárosi izr. status-quo hitközségtől.

Pályázati hirdetmény.

A temesvár-gyárvárosi izr. status-quo hitközség az elhalálozás folytán megüresedett és évi 1000 korona fizetéssel és a szokásos mellékjövedelemmel javadalmazott metszői állásra egyelőre egy próbaesztendőre pályázatot hirdet.

Előnyben részesülnek azok, kik szükség esetében a II. kántort mint előimádkozót helyettesíthetik.

Pályázni kívánók felhivatnak, hogy eddigi alkalmaztatásukat, képesítettségüket, családi állapotukat és életkorukat, igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényüket 1900. évi november hó 10-ig, alulírt elnökséghez terjesszék.

Temesvárott, 1900. évi október hó 11-én.

Az elnökség.

Temesvár-gyárvárosi Chevre-Kadistól.

Pályázati hirdetmény.

A temesvár-gyárvárosi Chevre-Kadisa az elhatározás folytán megüresedett és évi 960 korona fizetéssel és a szokásos mellékjövedelemmel javadalmazott egyleti szolgálai (sámesz) állásra pályázott hirdet egyelőre egy próbaesztendőre.

Pályázni kívánók felhivatnak, hogy eddigi alkalmaztatásukat és minthogy az alkalmazandó szolgálai szükség esetében a metsző teendőiben is segédkezni köteles, — képesítettségüket, családi állapotukat és életkorukat igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényüket 1900. évi november hó 10-ig alulírt elnökséghez terjesszék.

Temesvárott, 1900. évi október hó 2-án.

Az elnökség.

A veszprémi izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A veszprémi izraelita hitközség évi 800 korona készpénzfizetés, természetbeni lakás, fél sechita illetmény és a szokásos mellékjövedelemmel egybekötött és folyó évi december hó 1-én elfoglalandó előimádkozói, sochet ubodek vékoré állásra ezennel pályázatot hirdet.

Az alkalmazandó az előimádkozói és metszői tiszten kívül még egyéb a hitk. előjáróság által reá bízandó teendőket is köteles végezni.

Egyenlő minősítés mellett előnyben részesül az, a ki megfelelő bizonyítványokkal igazolja, hogy a héber szaktudományokban jártassággal bír.

Képesítést, eddigi működést, életkort és családi állapotot feltüntető bizonyítványokkal felszerelt kérvények f. é. november 10-ig alulírt hitk. elnökségéhez küldendők be.

Próbaelöladásra csak a meghívottak boesájtatnak, az utiköltségek pedig csak a megválasztottnak fognak megtérülni.

Veszprém, 1900. október hó 10-én.

Szigeti Sámuel
hitk. titkár.

Rosenthal Nándor
hitk. elnök.

Hirdetés.

Vidéki segédet vagy jóházból való tanonczot, előbbi csak legjobb bizonyítvánnyal keres disz és rövidáru üzletébe, mely zsidó ünnepeken zárva van: Neumann József, Nyitrán. Ajánlatok a megnevezett céghez intézendők.

A vonatok indulása Budapest kel. p. udvarról. Érvényes 1900. október hó 1-től.

Délelőtt				Délután			
vonat- szám	óra	perc	vonat néme	vonat- szám	óra	perc	vonat néme
32	6 20	v. v.	Nagy-Kanizsa	944	12 00	tszsz.	Kis-Kőrös
604	6 50	gy. v.	Gyfehérv., N-Szeben	22	12 25	sz. v.	Bicske, N.-Kanizsa
10	6 50	sz. v.	Kolozsvár, M.-Sziget	310	12 35	gy. v.	Hatvan
402	7 10	gy. v.	Bécs, Graz	1302	1 45	gy. v.	Fehring, Graz
1002	7 15	sz. v.	Kassa, Munkács	504	1 55	gy. v.	Kolozsvár, Arad
304	7 30	sz. v.	Zágráb, Fiume, Róma	4	2 20	sz. v.	Szatmár-Németi
320	7 35	sz. v.	Ruttká, Berlin	16	2 30	sz. v.	Bécs, Páris London
906	7 35	sz. v.	Gödöllő	404	2 35	gy. v.	Bicske
1508	7 50	sz. v.	Belgrád, Brod	904	2 40	gy. v.	Kassa, Lemberg
1008	8 00	sz. v.	Kassa, Csorba	312	2 45	sz. v.	Konstantinápoly
606	8 10	sz. v.	Zágráb, Fiume, Pécs	510	2 55	gy. v.	Hatvan
506	8 30	sz. v.	Arad, Brassó	1004	3 00	gy. v.	Szolnok
6	8 50	gy. v.	Kolozsvár, Brassó	1022	3 20	sz. v.	Zágráb, Fiume, Róma
408	8 50	sz. v.	Bécs, Graz	910	3 35	v. v.	Adony-Szabolcs, Paks
1708	9 15	sz. v.	Munkács, M.-Sziget	302	3 45	sz. v.	Szabadka
306	9 35	sz. v.	M.-Sziget, Stanislaw	12	4 30	gy. v.	Ruttká, Berlin
			Ruttká, Berlin	308	5 20	sz. v.	Győr
				508	5 45	sz. v.	Ruttká, Berlin
				318	6 25	sz. v.	Kolozsvár, Brassó
				1706	7 05	sz. v.	Hatvan
				24	7 35	sz. v.	M. Sziget, Stanislaw
				1506	8 00	sz. v.	N.-Kanizsa, Triet
				1006	8 30	sz. v.	Kassa, Csorba
				406	8 55	sz. v.	Zágráb, Fiume, Eszék
				48	9 00	sz. v.	Miskolcz, Lemberg
				502	9 15	tszsz.	Bicske
				1904	9 35	sz. v.	Kolozsvár, Bukarest
				1304	9 55	sz. v.	Gyékényes, Brod
				608	10 00	sz. v.	Fehring, Graz
				908	10 20	sz. v.	Arad, Brassó
				8	10 45	sz. v.	Belgrád, Eszék, Brod
				322	11 10	v. v.	Bécs, Sopron
							Ruttká, Miskolcz

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

324	6 50	sz. v.	Pécel
-----	------	--------	-------

A vonatok indulása Budapest nyug. p. udvarról. Érvényes 1900. október hó 1-től.

Délelőtt				Délután			
vonat- szám	óra	perc	vonat néme	vonat- szám	óra	perc	vonat néme
102	1 00	kel. oszt.	Bécs, Berlin, Páris	6104	12 05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
166	5 55	exp. v.	Ostende, London	172	12 15	sz. v.	Palota-Ujpest
6102	6 35	sz. v.	Palota-Ujpest	136	12 25	sz. v.	Nagy-Maros
4102	6 45	sz. v.	Czegléd, Szolnok	4106	12 50	sz. v.	Dorog
168	6 55	sz. v.	Es. tergom	174	1 15	sz. v.	Palota-Ujpest
6012	7 05	sz. v.	Palota-Ujpest	104	1 45	gy. v.	Bécs, Páris
1402	7 30	gy. v.	Lajosmizse	4103	2 05	sz. v.	Pilis-Csaba
106	8 00	sz. v.	Zsolna, Berlin	144	2 20	sz. v.	Ersekújvár
708	8 15	sz. v.	Bécs	176	2 25	sz. v.	Palota-Ujpest
712	8 30	sz. v.	Temesvár, Orsova	704	2 30	gy. v.	Bukarest
170	9 15	sz. v.	Temesvár	4104	2 40	sz. v.	Esztergom
116	9 25	sz. v.	Palota-Ujpest	720	2 55	sz. v.	Czegléd
			Bécs, Berlin	6002	2 55	sz. v.	Lajosmizse
				716	4 25	sz. v.	Szeged
				178	4 30	sz. v.	Palota-Ujpest
				138	4 50	sz. v.	Nagy-Maros
				180	6 00	sz. v.	Palota-Ujpest
				140	6 20	sz. v.	Páskány-Nána
				4110	6 40	sz. v.	Esztergom
				710	7 00	sz. v.	Verciorova, Bukarest
				6014	7 20	v. v.	Lajosmizse
				182	7 40	sz. v.	Palota-Ujpest
				218	9 05	t. szsz.	Zsolna, Berlin
				118	9 35	sz. v.	Bécs
				706	10 05	gy. v.	Szeged, Verciorova
				152	10 40	sz. v.	Bukarest
				902	11 20	sz. v.	Vác
				702	11 30	exp. v.	Belgrád
						exp. v.	Konstantinápoly
						exp. v.	Bukarest
						exp. v.	Konstantinápoly

A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kiterőről.

323	6 14	sz. v.	Esztergom
4006	12 30	sz. v.	Dorog
4018	1 55	sz. v.	Pilis-Csaba
4004	2 20	sz. v.	Esztergom
4010	6 30	sz. v.	Esztergom

A vonatok érkezése Budapest kel. p. udvarra. Érvényes 1900. október hó 1-től.

Délelőtt				Délután			
vonat- szám	óra	perc	vonat néme	vonat- szám	óra	perc	vonat néme
645	5 00	t. szsz.	Arad	311	12 25	sz. v.	Hatvan
321	5 20	v. v.	Ruttká, Berlin	301	12 50	gy. v.	Berlin, Rutka
1707	5 45	sz. v.	M.-Sziget	903	1 05	sz. v.	Konstantinápoly
607	6 10	sz. v.	Brassó, Arad	1901	1 25	sz. v.	Gyékényes, Pécs
47	6 15	t. szsz.	Bicske	403	1 30	sz. v.	Lemberg, Kassa
405	6 35	sz. v.	Lemberg, Miskolcz	3	1 45	sz. v.	London, Páris, Bécs
7	6 40	sz. v.	Bécs, Sopron	503	1 50	sz. v.	Kolozsvár, Arad
937	7 05	sz. v.	Belgrád, Brod	315	3 05	sz. v.	Szatmár-Németi
507	7 10	sz. v.	Brassó, Kolozsvár	1031	2 05	sz. v.	Graz, Fehring
1303	7 25	sz. v.	Graz, Fehring	315	3 05	sz. v.	Gödöllő
309	7 30	sz. v.	Hatvan	21	4 50	sz. v.	Bicske, N.-Kanizsa
501	7 50	gy. v.	Bukarest, Brassó	313	5 35	sz. v.	Hatvan
1021	7 55	v. v.	Paks Adony, Szabolcs	27	6 06	sz. v.	Győr
1505	8 15	sz. v.	Kassa, Csorba	505	6 20	sz. v.	Brassó, Kolozsvár
1005	8 20	sz. v.	Fiume, Zágráb, Eszék	905	6 40	sz. v.	Belgrád, Eszék
1003	8 40	gy. v.	Roma, Fiume	305	7 00	sz. v.	Berlin, Rutka
319	8 45	sz. v.	Hatvan	5	7 15	gy. v.	Szerencs
509	9 15	sz. v.	Szolnok	605	7 20	sz. v.	Bécs, Graz
11	9 20	sz. v.	Győr	1007	8 00	sz. v.	Brassó, Arad
909	10 00	sz. v.	Szabadka	1705	8 10	sz. v.	Fiume, Zágráb, Pécs
307	10 05	sz. v.	Ruttká, Fülel	407	8 30	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget
23	10 15	sz. v.	N.-Kanizsa, Triet	1001	8 35	gy. v.	Munkács, M.-Sziget
				941	8 45	t. szsz.	Róma, Fiume, Zágráb
				1507	8 50	sz. v.	Kis Kőrös
				9	9 15	sz. v.	Csorba, Kassa
				303	9 20	gy. v.	Bécs, Graz
				603	9 40	sz. v.	Berlin, Ruttká
				25	9 50	sz. v.	N-Szeben, Gyfehérvár
				401	10 00	gy. v.	Kolozsvár, M.-Sziget
							Triet, N.-Kanizsa
							Munkács, Kassa

¹ Közlekedik bez. október 31 ig

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

323	6 00	sz. v.	Pécel
-----	------	--------	-------

A vonatok érkezése Budapest nyug. p. udvarra. Érvényes 1900. október hó 1-től.

Délelőtt				Délután			
vonat- szám	óra	perc	vonat néme	vonat- szám	óra	perc	vonat néme
701	12 50	kel. oszt.	Konstantinápoly	171	12 55	sz. v.	Palota-Ujpest
		exp. v.	Bukarest	703	1 25	gy. v.	Bukarest
163	5 40	sz. v.	Palota-Ujpest	103	1 50	sz. v.	Páris, Bécs
151	6 20	sz. v.	Vác	173	1 58	sz. v.	Palota-Ujpest
6101	6 30	sz. v.	Szolnok, Czegléd	175	3 05	sz. v.	Palota-Ujpest
165	6 40	sz. v.	Palota-Ujpest	6001	3 15	sz. v.	Lajosmizse
117	6 50	sz. v.	Bécs	135	4 00	sz. v.	Nagy-Maros
709	7 15	sz. v.	Bukarest, Verciorova	6103	4 20	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4107	7 25	sz. v.	Dorog	4103	4 35	sz. v.	Esztergom
167	7 35	sz. v.	Palota-Ujpest	177	5 45	sz. v.	Palota-Ujpest
217	7 45	sz. v.	Berlin, Zsolna	115	6 05	sz. v.	Bécs, Berlin
6011	7 50	v. v.	Lajosmizse	179	6 50	sz. v.	Palota-Ujpest
127	8 15	sz. v.	Páskány-Nána	711	7 00	sz. v.	Temesvár
713	8 25	sz. v.	K.-K.-Félegyháza	707	7 40	gy. v.	Orsova, Temesvár
4101	8 35	sz. v.	Esztergom	4105	8 15	sz. v.	Pilis-Csaba
169	10 10	sz. v.	Palota-Ujpest	1	8 25	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10 55	sz. v.	Szeged	125	8 45	sz. v.	Nagy-Maros
143	11 05	sz. v.	Ersekújvár	105	9 00	gy. v.	Bécs
				4109	9 10	sz. v.	Esztergom
				1401	9 25	gy. v.	Berlin, Zsolna
				719	9 58	sz. v.	Szolnok, Czegléd
				101	11 00	kel. oszt.	London, Ostende
				6013	11 10	exp. v.	Páris, Berlin, Bécs
				901	11 20	keleti	Lajosmizse
						exp. v.	Konstantinápoly
							Belgrád

¹ Érkezik minden hétfőn és csütört.
² Közlekedik ünnep és vasárnap bez.
november 25-ig.
³ Érkezik minden keddi, csütörtök és szombaton.

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kiterőbe.

4407	7 17	sz. v.	Dorog
4001	8 45	sz. v.	Esztergom
4003	4 41	sz. v.	Esztergom
4005	8 29	sz. v.	Pilis-Csaba
4009	9 20	sz. v.	Esztergom

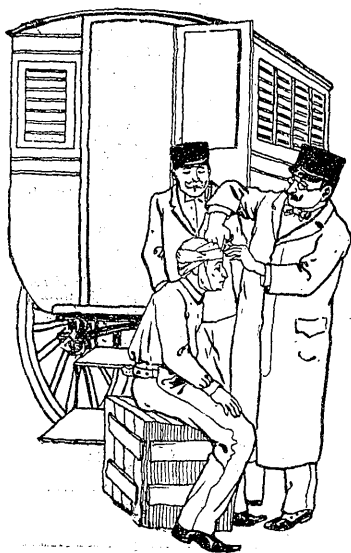
Első rangu szigoruan **שר** vendéglő

SCHWARZ J. H.

Budapest, VII. ker., Erzsébet-körút 8. szám.

(New-York palotával szemben).

Mindenkit érhet baleset.

Erre int a derék mentő-egyesület. De mindenkit érhet szerencse is. De a szerencse csak úgy érhet mindenkit, ha az fölkeresi e szerene-éjéről ismert bankházat, mely arra kéri e lap szíves olvasóját, ép a saját jól föl fogott érdekében, hogy vásároljon osztálysorsjegyet a Hecht Bankháznál, Budapest, Ferenciek-tere 6. szám.

Huzás már november 15. és 16-án. Sorsjegyek ára: egész 6 frt.; fél 3 frt.; negyed 1 frt 50 kr.; nyolczad 75 kr.

SCHLICK-FÉLE

Vasöntőde és Gépgyár Részv.-Társ.
BUDAPEST.

Gyár és irodák:

VI., Külső váci-út 29–37. sz.

Ajánlja magát következők készítésére és szállítására, úgy mint:

vashidak és tetőszerkezetek,

szögecselt és hengerelt vastartók,

gőzkazánok és gőzgépek, zsilipek,

átereszek

kiváló jónak bizonyult rendszer szerint,

kör-szivattyúk és vízvezetéki-csővek

minden nagyságban.

Fölhuzók kézi-, víz- és gőzerőre.

vasúti kocsik.

»REFORM« viztisztító készülékek (Popelka szabadalma).

Támogassuk a hazai ipart!

Rochlitz A. Dávid

első magyar ablakredőny-gyára

BUDAPEST,

VII. ker., Nefelejts-utca 62/E.

Készít: zsalut, csinvat- (Gradl)- és fasodrony-redőnyöket, szebben, jobb minőségben és olcsóbban, mint minden más külföldi gyáros.

Az új iskolaév beálltával

ajánlja szabad. iskolatáskáit fasodrony-szővetből. — Kereskedőknek ismételésűsítésre, jutányos feltételek mellett.

Ezen czikk újdonságánál, meglepő csínosságánál és jutányosságánál fogva nagy kellendőségnek néz elébe.

Árjegyzékek ingyen és bérmenten. — Ügynökök kerestetnek.

Művirág, műlevél és a művirágkészítéséhez szükséges

alkatrészek,

præperált pálmák

gyári raktára.

SCHNEIDER D.

BUDAPEST,

VIII., József-körút 62 sz.

10–25% olcsóbb mint bárhol!

Kaphatók minden alaku

márvány, gránit és syanit remek kivitelű

SIRKÖVEK

dús választékban.

» **LÖWY JÓZSEF,** «

BUDAPEST,

II. ker., Fő-utca 98. szám.

מיט 10–25% בירדיגער וויא איבעראד. דעווי יאזעף.

גראבשטיינלאגער אס שבת אונד יו"ט געשפערט.

Alapított 1842-ben.

THE MUTUAL

NEW-YORKI élethbiztosító társaság.

Tisztán kölcsönös. — Részvényesei nincsenek.

Változatlan díjtételek, utánfizetési kötelezettség nélkül.

Kivonat az 1898. évi december 31-én lezárt mérlegből:

Biztosítéki alap 1898. évi decz. 31-én	Frcs 1,437,913,602.90
Tehermentes nyereség-tartalék (felesleg)	218,853,288.50
Készpénzszalék kötvénytulajdonosok részére	11,502,590.67
Összes bevétel	285,008,443.64
Összes kifizetések kötvénytulajdonosoknak	128,426,939.64
Ervényben lévő biztosítások	5,034,777,190.62

Három évi fennállás után a társaság új kötvényei semmi esetre sem válhatnak teljesen érvénytelenné, rendkívüli magas összegű kölcsönre jogosítanak és egyéb kiválóan előnyös kedvezményeket nyújtanak.

Díjtáblázatokkal és bővebb felvilágosításokkal készségesen szolgál a Magyarországi vezérigazgatóság

BUDAPEST,

IV., Károly-körút 26. szám.

✿ Tekintélyes képviselők alkalmazást nyernek. ✿

GANZ ÉS TÁRSA

vasönöde

és gépgyár részv.-társulat Budapesten.

KÉSZIT:

A) Gépeket és építési munkákat, teljes malomberendezéseket, vasúti kocsikat és vasúti felszereléseket, transmissiókat.

SPECIALITÁSAI:

B) Kéregöntvény vasúti kerekek, váltók, zuzóművek, hengerek és ágyugolyókhoz.

Hengerszékek kéregöntetű hengerekkel mind a finom malmáshoz, mind pedig a parasztra őrléshez.

Facsiszóláshoz, papir- és cellulóza-gyártáshoz való

☛ G É P E K. ☛

Vízkerékeket nagy sikerrel potló

TURBINÁK.

Villamos világítás nagy távolságra is a mólortól.

Zsilipek, csővezetékek, frietlős kapcsolások, rotatlós dynamóméterek, — ACZÉLÖNTVÉNYEK.

A Kossuth Lajos-utca 18. sz. alatti

— városi irodánkban —

mindig tartunk dúsz választékot világító testekből és lámpákból a legkülönbözőbb kivitelben, a hol saját rendszerű elektromos, gáz- és petroleum-motoraink és dynamogépeink is megtekinthetők. 62

Butorok

a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig legjutányosabban kaphatók úgy készpénzért, mint

részletfizetésre

Ehrentreu és Fuchs

Testvéreknél

Budapest, VI., Teréz-körút 8. szám

(Andrássy-út közelében.)

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Legszebb * Legjobb * Legolcsóbb

PAPlan PAPlan PAPlan

1 összehajtható vaságy	frt 10.—	1 acél sodronybetét	frt 5.—
3 db kivethető matraccal		1 tengerifü-matrác	4.50
1 db rouge-paplan	1.80	1 Afrique-matrác	5.50
1 db rouge-paplan prima.	2.80	1 lószőr-matrác	12.—
1 db satin cachmir paplan	3.80	1 ruganyos agybetét	16.—
1 db atlasz cachmir papl.	4.80	1 nagy szoba szőnyeg	2.50
1 db atlasz selyem paplan	8.—	Furószőnyeg 25 krtól	feljebb
1 db fodros atlasz selyem paplan	12.—	1 ab'ak Tuniefüggöny	1.50
1 db jó vászon ágylepedő	1.30	1 ablak Kongofüggöny	6.50
1 db jó paplan	2.—	1 esztorgályozó t függöny-tartó	1.50
1 db flanel ágypokrócz	1.80	1 ablak csipkefüggöny	3.50
1 db gyapju ágypokrócz	4.50	1 bouret ágyterítő	2.50
1 db jó lópokrócz	1.70	2 gyapju ágy és 1 asztalterítő	11.—
1 db szegett lópokrócz	4.50		
1 levarott szalmazsák	2.20		

GICHNER JÁNOS és TÁRSA

paplan, matrác és kárpitosáru-gyárosok.

Szőnyeg, függöny, ágy-, asztalterítő stb. nagy választékban.

BUDAPEST,

VII ker., Erzsébet-körút 20. szám.

Árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldünk.

Nem tetsző árúkat kicserélünk, vagy a pénzt visszaadjuk.

KOHN ARNOLD

sírkőraktára

BUDAPEST, VII. ker., Károly-körút 15. sz.

SIREMLÉKEK

minden ár és kivitelben, áthelyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a temetőben.

Telefon: 18-76.

Mm. REINTHALLER ANNA

divat- és ruhaterem

kapcsolatban egy szabászati, fehérnemű-varrázati, himzési és ruhakészítési tanintézettel

Budapest, Muzeum-körút 15. sz.

Divatos női- és gyermekruhák, férfi- és női fehérneműk és menyasszonyi kelengyék elkészítése a legújabb francia és angol divat szerint.

Mérsékelt díjazás mellett.*Kiránatra előnyös részletfizetés mellett.*

Tanulók fizetnek bármely szakmára 10 koronát.

NOBEL KÁROLY FIAI

bőrönd-, nyereg- és szijgyártók,

BUDAPEST,

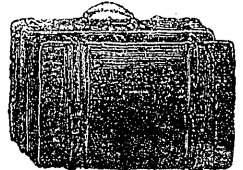

VI. ker., Váci-körút 3 sz.,
utányos árak mellett ajánlják készit-
ményeiket, mint:

nyergek, lószerszámok, utazó kofferek, utazó-, vadász-, és iskola-bőröndök, továbbá bőrdíszmű cikkek, nevezetesen:

szivar-, névjegy-, pénztárczákat.

Tartalékos tiszték

nyeregfelszereléseket kölcsönbe kap-
hatnak,Használt ló- és nyereg-szerszámokat
mindig raktáron tartunk.Teljes tisztelettel **NOBEL KÁROLY FIAI.****Osztálysorsjáték *** $\frac{1}{1} = 12$ kor. $\frac{1}{2} = 6$ — kor. $\frac{1}{4} = 3$ „ $\frac{1}{8} = 1.50$ „

Tévedések elkerülése végett pontos ezimzést kérünk.

„Mercur” bank- és váltóüzlet
részvénytársaság
BUDAPEST,

Csak: IV. ker., Váci-utca 37 (a bank saját házában).

KÖNYVEK

RÉSZLETFIZETÉSRE!!!

Ajándéku alkalmas díszművek, történelmi, utazási, jogi, orvosi, minden-
nemű szak- és tudományos művek, regé-
nyek, költeménykötetek, remekírók, gyűj-
teményes vállalatok stb., stb., egyáltalá-
ban minden könyv, mely magyar nyelv-
ven megjelent, árfelémelés nélkül,
csékely havi részletfizetésre könyvkiadó-
vállalatomnál hárki által megrendelhető.

Különösen ajánlom megrendelésre:

Jókai Mór összes műveit, 100 vaskos
kötet, pompás vászon kö-
tésben. Ára 250 frt. Szállítható havi 2
frtos részletfizetésre is.

Mindenkinek ajánlom, hogy névnap-
születésnap, karácsonyi- és újévi aján-
dékul, hozzátartozóinak könyveket vásá-
roljon és megrendelését idejekorán esz-
közölje. — Könyvárjegyzék ingyen és
bérmentve küldetik.

BACSKAY M. TIVADAR,
könyvkiadó-vállalata
UJPEST, Lőrincz-utca 24.

Legújabb rendszerű

IRÓGÉP,

a mely perczenként 180 betűt ír,
magyar és német írásra, továbbá írás-
sokszorosításhoz egygránt berendezve,
gyönyörű szép és tiszta álló (block) és
dült (cursiv) írással, elpusztíthatlan szer-
kezettel

120 korona.Ezen írógépen az írást negyed-
óra alatt bárki is elsajátíthatja.

Prospectus ingyen és bérmentve.

Megrendelhető:

BacsKay M. Tivadar

írógép főraktárában,

UJPEST,**Lőrincz-utca 24.****Nagy vagyont,**

avagy tekintélyes jövedelmet,

naponta 20—30 koronát,

szerezhet mindenki az alábbi könyvek
útmutatásai nyomán, tőkebefektetés és
előképzettség nélkül, az ország bár-
mely helyén.

1. **A Kereskedelmi Vegyészeti**, harmadik,
kétszeresen bővített kiadás kor. 2.50.
(Az első kiadás 6 korona volt.)

2. **Vegyészeti Titkok** . . . kor. 2.50.

3. **Vegyészeti Kincstár** . . . kor. 1.20

A könyveket az összeg előzetes be-
küldése esetén, portómentesen szállítom.

Rendelhető azonban utánvétel mel-
lett is.

Ha csak egy könyv rendeltetik, a
„Vegyészeti Titkok” címűt ajánlom
megrendelésre.

BACSKAY M. TIVADAR,

könyvkiadó-vállalata,

UJPEST, Lőrincz-utca 24.**GÁL IGNÁCZ ÉS TSA**

férfi-szabók

BUDAPEST, VI., Váci-körút 21. szám,

ő-utca sarok, Ipar-udvar.

Legolcsóbb bevásárlási forrás.**! LEGUJABB!**

120 korona készpénzfizetés mellett mérték szerint

1 őszi v. téli öltöny, 1 őszi felöltő v. téli kabát.

A szövet tetszés szerint választható. Évi lakóknak 20 kor. havi részlet.

A szabad köszöntő.

A pohárköszöntő még nem került be az irodalmi műfajok közé. Még nálunk sem, ahol pedig mindenki mindig emeli poharát valakinek, valaminek az egészsége. A pohárköszöntőnek irodalmi művé való felavatása talán csak azért nem történt még meg, mert még az ugynevezett válfajai dolgában nem történt megállapodás. Még nem kristályosodtak ki, még nem czövekezték ki a határait. Nagyon sokféle még a toast, és csakis egyetlen közös tulajdonságukat tudjuk. Az se valamennyié, hanem csak jórészüké; az tudnillik, hogy az őszinteséget hangoztatják, noha semmi közük hozzá. Az emberek derűborura köszöntgetik föl egymást, ámbátor semminemű respektust, különösebb szeretetet nem éreznek egymás iránt. A pohárköszöntő a szokás dolga, akárcsak az utcán való köszönés. Nem vagyok én senkinek sem alázatos szolgálja, mégis annak mondom magamat mosolyogva, kalapot emelintve. Nem tartjuk mi különös embernek azt, akire pohárral kezünkben ráfogjuk a magunk nagyrabecsülését. Nem is szeretjük olyan nagyon, ahogy deklamálva hirdetjük, nem is hiszi el senki a köszöntő szavunkat, még is megéljenzik. Ez a komédiajelleg a pohárköszöntők közös sajátsága. Nem valamennyié, de a legtöbbé. Hanem ez a sajátság nem olyan, amelynek alapján a köszöntőnek műfajvoltát megállapíthatnók. Még a magunk komédiázásban való művészetét sem, mert nem is komédiázunk, amikor éltetjük akár az előttünk, akár a mögöttünk szólót, hanem csak a szokás rabszolgamunkáját végezzük.

Mivel azonban mégis csak ki fog valamikor kristályosodni a pohárköszöntő a nagy zágyvaságból és akadnak majd olyan stilisztika-szerzők, akik kikutatják a válfajai határait, szabályait, hadd emlékezzem meg a köszöntőknek egyik különös fajáról, amelyről különben előre tudom, hogy nem fog belekerülni a világnak egyetlen stilisztikájába sem. Mégis hadd tudjon róluk az, aki a toasztot iskátulyázni fogja, hogy az emberek ezután ne a maguk kritikája alapján, hanem a stilisztika alapján mondják, hogy ez vagy amaz a pohárköszöntő bolond beszéd volt. Talán elbámul rajta, mint a hogy jó magam is elbámultam rajta, amikor először hallottam. Talán valamelyik őszinte percében, amikor nem az esztétika szabályozása, hanem a maga józan ítélete uralkodik rajta, azt fogja kívánni, hogy bárcsak a fehér asztal deklamátorainak javarésze inkább olyan fajta köszöntőt mondana, amilyent azok a hosszú szakállu, többnyire vén zsidók mondanak, ne pedig olyant, amelytől, míg végighallgatja, hosszú szakállu vénné lesz az ember.

Mert többnyire hosszú szakállu vén zsidók azoknak a különös fajtájú kihaló félben lévő köszöntőknek az elmondói. Az ember megvénül, amíg az okoskodásnak mesterévé lehet, már pedig csupán okoskodás annak a köszöntőnek az alkotó eleme, nem a lelkesedés, sem az igazi, sem a tettett. A köszöntő nem élteti azt, akihez a szavát intézi, hanem magyarázgat neki. Nem ragadja meg az alkalmat, hogy valakit ünnepeljen, hanem azt a

valakit ragadja meg, és fejtegeti neki az alkalmat. Föl sem áll, ültő helyében mondja el a maga véleményét és a mások ellenvéleményét. Vagy a mások véleményét és a maga ellenvéleményét. Ha nincs ellenvélemény, maga csinál olyant és meczáfolja. Kimutatja a maga igazát régi írásokból, régi mondásokból, de kimutatja, ha épen úgy kell, hogy a régi írásoknak, mondásoknak nincs igazságuk. Azaz, hogy nem ezt mutatja ki, hanem azt bizonyítgatja, hogy annak a régiekből való idézetnek tulajdonképen ugyanaz az értelme, mint az ő beszédének. Idéz és magyaráz, emlékszik és okoskodik. Tenger a hivatkozása, tenger a belőlük vont következtetés. A bizonyítgatása végig kalandozik egy egész könyvtáron elcsatangol az adatok, hagyományok, törvények, emlékek, kommentárok uttalan utain és diadallal levonja belőlük a maga igazsága igazolásását. A szavában nincs pátoz, a beszédjében nincs stil, de kiragyog belőlük az ész, — mint ahogy kiragyog a szépség a lompos köntösből is.

Csupa lomposság a beszédje. A mondat törvényei korlátoznak a gondolkozását a szabadságában, a grammatika szabályai megnehezítenék a szökdösésében. Az ilyen köszöntőt nem lehet másban, csak jargonban mondani. Abban a különös nyelvezetben, amelyben a szavak javarésze héber, arameus, romlott görög, arabs, német szláv, a szófüzés pedig korrumpált német. Nincs az a magánhangzó, amelynek helyébe mást ne tenne. nincs az a végzés, amelyet el nem nyelne, meg nem másítana. Hajtogatást, ragozást minden beszélő maga külön csinál, senki hibát nem követhet el, mert nincs ott hiba, ahol szabály nincs. Hogy örülök neki, hogy annak a jargonnak rettenetes korrumpáló kényelmetessége tisztelettel megáll a mi magyar nyelvünk előtt! Vele nem mer elbánni. Az a jargonban beszélő ember egyszerre csak elfogadja a jó hangzást, a tiszta kiejtést, a helyes mondatfüzést, a szigorú grammatikát, mihelyt magyar lesz a beszéde.

Hanem azért megértem a jargon keletkezését, noha magát a jargont nem értem. Azokhoz a különös szónoklatokhoz szükséges néhány száz indulatszó, kicsiny hozzájuk egy nyelvnek a szókincse, kell, hogy tízféle nyelv szolgáljon a nüánszok kifejezésére egy-egy szóval. Azt a sokféle nyelvű szót össze kellett boronálni. Hadd legyen egyforma a hangzásuk. A görög is úgy hangozzék, mint a német, szláv és úgy, mint az arameus, valamennyi pedig úgy, mint a héber nyelv. Megrontották tehát először a héber nyelv fonétikáját és azután hozzárontották a többiét. Így keletkezett a jargon, amelyet németnek tart az, aki nem tud németül, s amelyet idegennek tart a német. A formátlanságnak diadala az a nyelvezet. A szellem leküzdötte a formát s azután kéjelgett a maga szabadságában. Nem kellett neki se jó hangzás, nem kellett neki semminemű nyelvtörvény. Így fejlődött a jargon, amely az idegen fülnek nem is nyelv s amelyhez mégis ragaszkodik az, aki nemcsak a beszédet tanulta rajta, hanem a gondolkozást is. Az egyetlen szabadság volt a hosszú rabságban.

Az elnyomott ember úgy beszélhetett, ahogy akart, nem úgy, ahogy szokás volt, vagy kellett. Valamelyes malicziával azt mondhatnám, hogy a jargon boszu volt a németeken a sok keserű üldöztetésért. De nem az, mert különben nem ragaszkodtak volna úgy hozzá azok, akiket nem ért még a formák szépsége. Jól esett nekik az a nyelvezet, mert szabadok voltak benne. Az eszük csakis gondolkozhatik, nem kell a gondolat kifejezésére is ügyet vetnie. Hála Istennek, hogy nálunk már csak hosszú szakálu vénnek kéjelegnek ebben a szabadságban. A fiatalság már meg sem érti azt az alkalmi nyelvezetet. Nemcsak a szíve, hanem a nyelve is magyarrá lett. De elhagyják a jargont már a vénnek is: úgy érzik, hogy megfiatalodnak a mi szép, örökifju magyar nyelvünkkel. Vajjon lesz-e fejtegető, magyarázgató, okoskodó, emlékeztető, mindent jobban tudó, multat, jövőt áttekintő, életre tanító, életet megvető pohárköszöntője zsidóvallásos alkalmakkor a hosszuszakálu véneknek, amikor az eszükjárását bele kell majd illesztenie a nyelv törvényeibe?

Gerő Ödön.

Omar Chijam verseiből.

Szenteskedő czivakodással

Elnyerni velik az eget,

A düh feszíti izmaikat

S gyűlölség ül arcuk felett.

Kivánják, hogy hitők' kövessed,

Kezökben gyilkos kard forog,

És azt hiszik, a mit mivelnek,

Az istennek tetsző dolog.

De higgyétek, hogy az uristen

Ily harczókat megveti,

Mert istentelen a gyűlölség

S csak a szeretet isteni,

*

Kutattam, merre a sötét pokol,

És azt is, hogy az Éden kertje hol?

S szólalt egy hang: hiába kutatod,

Mindakettő benned van, keressed ott!

*

Szem nem hatolt még a fátyol mögé,

Mely a világok sorsát elfödé.

Hetven év óta ezt hányom-vetem

S most is rejtély — és elfolyt életem.

*

Fő szív nélkül csak bajt okoz,

Szív fő nélkül is bajba hoz.

Hol áldás és szerencse nő,

Ott együtt van a szív s a fő.

*

Ne hajtsd fel addig a boros pohárt,

Mig egy cseppet nem szórsz a tar mezőre

Űde harmatként száll azok szemére,

Kiket a néma sír ölébe zárt.

Feleki Sándor.

Zsidó szerzők.

Átnéztük a fővárosi színházak előleges jelentését s a hazai szerzők sorában örömmel látjuk ott Bródy Sándor, Heltai Jenő, Makai Emil, Gutti Soma, Rajna Ferencz, Konti József, Gerő Károly, Sziklay Kornél, Hajó Sándor és Laczkó Andor nevét.

Ezeket a neveket jól ismeri az újságolvasó közönség, de azt nem mindenki tudja, hogy azok, akiknek nevét felsoroltuk: zsidók. Távol legyen tőlünk, mintha a magyar színműirodalmat felekezeti szempontból akarnók megítélni, de konstatálni kívánjuk, mint faktumot s megemlítiük, mert érdekesnek tartjuk.

Szinte kínálkozik az alkalom, hogy egyet-mást elmondjunk azokról, akikről nyilván sok szó esik még a premiérek idején.

Ezidőszerint a legaktuálisabb a zsidó szerzők között Heltai Jenő. Azért nevezzük legaktuálisabbnak, mert a Vigszínháznak, Szécsi Ferencz dramaturg-igazgató távozásával, ő lett a színház művészeti tanácsadója és titkára. Aki figyelemmel kíséri Heltai Jenő évtizedes irodalmi működését, az egy pillanatig sem kételkedik abban, hogy a Vigszínház vezetőségének választása nagyon szerencsés volt. Mióta a *Kató* című verskötet megjelent, azóta szárnyra kelt a neve, ismerik és olvassák tják mindenfelé. És nem is csoda, hogy ennyire kedveli a közönség az írásait. Minden szava csupa aranyos kedvesség és humor; ő pedig maga a szeretetreméltóság megtestesülése. Vannak forgalomba került, szálló igékké vált adomák és ötletek, melyeket mindenki mástól hall és melyeken mindenki a magáéként ad tul. Ez ötletek — legnagyobb részének Heltai Jenő az édes apjak.

Hires az az adomája, mely abból az időből származik, amikor a Vaskaput megnyitották.

— Én is leutaztam a Vaskapu megnyitásához — beszélte Heltai — ötven forintot kaptam a szerkesztőtől az utra. Az ut azonban igen poétikus és unalmas volt, ennél fogva leültünk kártyázni. Így történt aztán, hogy mind elnyerték a pénzemet, s mikorára a Vaskapuhoz értem, nem maradt kapupénzre.

Ő írta Makai Emillel együtt a *Királyné apródja* című darabot, mely a Vigszínházban nagy sikert aratott és az ő műve az »Egyiptom gyöngye« című operett, melynek a Magyar Színházban volt óriási sikere. De kivétel nélkül minden sora magán viseli az ő jellegzetes vonását: a szeretetreméltóságot. Azok közé a nevesek közé tartozik, akiknek egy ellenségük sincs, akiket mindenki szeret, mert hát Heltai Jenő iránt lehetetlen egyebet is érezni szeretetnél.

A másik zsidó szerző, aki bárcsak most fog első ízben szerepelni színpadon s már is izgalomba hozta a színészlet iránt érdeklődőket: Bródy Sándor.

Bródy Sándorról már nem lehet új dolgot mondani. Hogy genialis, hogy a legérdekesebb magyar író, hogy merész a témáiban, hogy a legszebb magyar író, hogy ő maga is olyan, mintha valamelyik regényének lenne a hőse, ezt tudja már tizenöt esztendő óta mindenki. Csak az imént volt szenzációs sikere egyik legbájosabb regényével az »Ezüst kecské«-vel, és a »Fehér könyv« című hónaponként megjelenő kötetivel, s most ismét kihívja a közönség érdeklődését a — drámaival. Egyszerre három darabja kerül színre; a »Hóteherke« a Nemzeti színházban, az »Ezüst kecske« a Vigszínházban s »Hollós Mátyás« a Magyar színházban.

A »Zsidó költők« fordítójának, a kedves poétának, Makai Emilnek, szintén lesz darabja ebben a színházi évadban. Nyilván több is. A legközelebbi, egy alkalmi

darab, a Nemzeti Színházban kerül színre s Vörösmarty-ról szól.

Schöntan verses darabját, az Aranyasszonyt, melynek oly nagy sikere volt a Nemzeti Színházban, tudvalevőleg szintén Makai Emil ültette át magyarra. Remek szép fordítás a Makai fordítása, a rímek úgy csengenek, mintha ezüstből volnának. A darab első előadása után egy sereg író az [Otthon írók és hírlapírók klubjában épp az új darabról vitatkozott. A vitatkozók közt ott volt Bródy Sándor és a fordító Makai Emil is.

— Tudják, olyan talmudszerű ez a darab. Mondják, nem zsidó ez a *Schöntan*? — kérdezte Bródy Sándor.

— Nem, kérem — felelte Makai — én vagyok a zsidó.

Rajna Ferencz, a Magyar Színház új direktorának, szintén lesz új darabja. Rajna, mint kritikus, a legelmébbek közé tartozott, s kevés olyan emberünk van, aki jobban ismerné a színházat és a publikumot, mint ő. Ez a három tényező már eleve magában foglalja a sikert.

Van a Magyar Színház repertoárján egy darab, melynek szerzőjét eddig csak mint kiváló komikust ismertük. Ez *Sziklai Kornél*. Sziklai azonban megréftálta az embereket s megírta a *Koldus és királyfi* című operettjét. A szöveget is ő írta, a zenét is maga komponálta hozzá és a darabnak óriási sikere volt.

Előadás után bankettet adtak a tiszteletére, melyen *Molnár Béla*, a Magyar Színház részvénytársaságának igazgatója, szellemes pohárköszöntő keretében éltette a Magyar Színház hármastenségét, *Rajna* Ferenczet, az igazgatót, *Szilágyi* Vilmost, a volt igazgatót és *Sziklai* Kornélt, a szerzőt.

Sziklai meg is jegyezte, hogy szép buzgóság a Magyar Színházról, hogy nem csak az operái héberek (Szulamit), hanem az — istenei is.

A humoros törvényszéki karczolatok szerzője, *Gutius* (Guti Soma), szintén fölcsapott vigjátékirónak. Annak is több darabját adják, amelyeket hol Heltai Jenővel, hol az elmés *Sipuluszszal* (Rákosi Viktor) ír társaságban.

Felreértések elkerülése végett ki kell jelentenünk, hogy Rákosi Viktor nem zsidó. Egy bankett alkalmával humoros pohárköszöntőben kívánt hosszú életet Gerő Károly (aki zsidó és egyszersmind szerző is) *Sipulusznak*.

Sipulusz humorosan válaszolt.

— Nem mondhatok önnek egyebet — mondta többek között — jöjjön el a lakásomra, Röck-Szilárd-utca 4. Ott van a Kakas Márton szerkesztősége, én hálából munkatársul fogadom Önt. Csak kérdezősködjék a portásnál, hogy hol van az »Ördög szigete«, majd megmutatják a negyedik emeleten azt a kis szobácskát, ahova engem a Budapesti Hírlap szerkesztősége internált. Igen. Ott lakom én. Az az én Ördög szigetem, ott fogok szülni és meghalni, mert engem nem szabadítanak ki onnan, mert nem vagyok — zsidó.

Két fiatal író próbálgatja most a Nemzeti színház deszkáin az első lépéseket a dicsőség felé. *Hajó* Sándor, akinek »Éjjel után« című vigjátékának 26-án lesz a premiérje és *Laczkó* Andor, aki drámát írt »Nővérek« címmel.

Mind a kettő fiatal is és tehetséges is, de már egyik sem kezdő. Hajónak a Nemzeti színházban, Laczkónak pedig a Magyar színházban adták elő egy-egy darabját. Akik olvasták a két fiatal szerző darabját, azok biztosra veszik mindegyiknél a sikert. Különben is

oly szimpatikus mind a kettő, hogy megérdemli, hogy sikere legyen.

Utoljára hagytuk *Konti* Józsefet, a Népszínház zeneszerző karmesterét, vagy, mint barátai nevezik: »a jókedvű lengyelt«. Az »Eleven ördög« jeles szerzőjének neve szintén ott szerepel a Népszínház előleges jelentésében egy kilátásba helyezett operettel. Sajnos, nem igen szokta komolyan venni azokat az ígéreteket, amelyek darabírássra vonatkoznak s azt hisszük, hogy az idén ismét nem leszünk abban a kellemes helyzetben, hogy *Konti* régóta ígért és régóta készülő új operettjét megláthassuk.

Konti operettírás helyett nyugodtan szívja a szivart, egyiket a másik után az operett-ígéretet pedig mindjobban belepi a por.

Konti egyike a színházjáró publikum legnépszerűbb alakjainak. Humora épp oly páratlan, mint az operettjei.

Csak nemrégiben történt meg vele ez a kedves történet:

Az öreg *Szentgyörgyi* jött le Kolozsvárról, hogy a Népszínházban eljátsza a *Czigány-t*. A Népszínház személyzete kedves összeesküvést szőtt az öreg ellen s mikor *Szentgyörgyi* megjelent a színpad mögött, a fővárosi kollégák körülállták és *Szirmai* Imre beszéd kíséretében átnyújtott neki egy ezüstkoszorút.

Szentgyörgyit annyira meglepte a nem várt ováció, hogy egy árva szót sem tudott mondani. Már-már kinossa kezdett válni a helyzet, mikor *Konti* előlépett s azt mondta az ő érdekes lengyel kiejtésével:

— Sok ne szoljal te semit, így is látunk, hogy meg vagy hatvo!

Így mult el a nagy veszedelem... *Szemüveges*.

A fogyasztók.

— Elbeszélés. —

Írta: *Salgó F. László*.

(Folytatás és vége.)

Mikor aztán lecsillapodtak, jól megcsodálták, mindenről kikérdezték, megmondta a fiu:

— Nem hoztam semmit, hanem igenis vinni akarok. Tiértetek jöttem, nem maradtok itt egy napig sem. Itt hagytok mindent, viszlek benneteket Pestre.

Hogy elhallgatott egyszerre a két öreg, hogy nézték egymást tanácstalanul.

Hogy ők elmenjenek, hogy megtörténjék az, amire ők oly remegve gondoltak mindig, hogy utoljára is csak meg kell válniok ettől a helytől, hol oly sok öröm és bú érte őket.

— No, erről még sok szó esik...

Aznapi nem hiányoztak a vevők, aznap nem hiányzott semmi a világon a boldogságukhoz...

A boltajtó előtt kíváncsiak leselkedtek, majd félve kinyitott az ajtó, Kaszás legény-fia lépett be rajta, ki valaha együtt játszott Löwy bácsi fiával a homokban.

Mikor kijött, alig győzött csudákat mesélni, a »fiatal ur«-ról. Milyen tudós ember az! Milyen okos ember az! Már nem Löwynek hívják, László Miksa a neve, prókátor Pesten, meg még doktor is.

A sok beszéd hallatára, Pásztor is rászánta magát, hogy még ha kidobják is, de ő megnézi biz' a Miksa ifjurat.

De ugy látszik, nem dobták ki, mert soká benn időzött, utoljára az öreg Kaszás is látni akarta, meg az asszonya is, de meg a Kolosék is kíváncsiak voltak

rá, úgy, hogy úgy tele volt a kis bolt a sok falubelivel, mint azelőtt, a békés, jó időkben.

Mikor azután mindnyájan ott benn voltak együtt, ott az öreg Löwyék közelében állottak, mintha az a hosszú esztendő, a mely eltelt azóta, mióta elfordultak tőlük, mintha az az esztendő egészen elveszett, eltűnt volna.

Felujultak mind a régi emlékek, a negyven évi együttérzés, együttélés, mintha soh'se szakadt volna meg; mintha a jóbarátság, a szeretet soh'se távolodott volna el közülük.

Az öregek nem tettek szemrehányást senkinek, de mindnyájan érezték, hogy vétettek, bizony nagyot vétettek az öreg Löwyék ellen.

Hej, csak soh'se kezdtek volna azzal a szövethetettel!...

Pásztornénak kicsordultak szeméből a könnyek, mikor eszébe jutott, hogy immár az ősi porta nem az övéké, hogy a szövethetet vitte azt el... Az a könyvesp eszébe juttatta mindegyiknek a baját, hogy a Kolosék háza a héten kerül majd kótya-vetyére, a Kaszáséké meg két hét múlva...

— Hej! Csak azt a szövethetetet ne csinálták volna!...

A Löwy bácsi prókator fia sorra megtudta mind egyiktől, hogy milyen nagy bajban vannak. Ezeknek a háza, amazoknak a földje van »fölríva«. Pénze pedig egyiknek sincs...

...Mikor lassanként elmentek a falubeliek, megígérte, hogy estére még majd beszél a dolguk felül, elmegy majd Kolosékhoz...

*

Mikor arról esett a Löwyék közt a komoly szó, hogy a fiuk, a Miksa, vinni akarja őket igazán Pestre, azt akarja, hogy a közeledő nagy ünnepre már ott is legyenek, az öregek bizony hallani sem akartak róla.

Erősek ők, egészségek, hála az Urnak, dehogy is akarnak ők másnak a terhére lenni, meg aztán ők bizony már csak itt szeretnének meghalni, ha az Istennek is úgy tetszik...

Dehogy is tudnák ők ezt a helyet elhagyni, ne is kívánja ezt tőlük senki, mert bizony' a szívük hasadna meg.

De hát édes szülőim, mit akartok ti még itt? Hiszen látjátok, hogy mindenki elpártolt tőletek, ha megbánták, úgy most már késő a megbánás.

— Oh, visszajönnék ezek mindnyájan hozzánk, csak a szövethetettől menekülhessenek, szeretnek mindnyájan bennünket, bizony visszajönnék hozzánk... Csak a bajból szabaduljanak ki!...

— Édes fiam! — fordult, szinte könnyörögve fiához az öreg Löwy, tehozzád fordulok valamiért, talán kigunyolsz, talán meg is haragszol érte, de te Isten hívője vagy, tudod, hogy a büntetés a Mindenható joga, a mi jogunk és kötelességünk csak a jótét... Édes fiam! Te ügyvéd vagy, te tudod a módját, segíts ezeken a szegény, félrevezetett embereken. Ne feledd el, hogy nekik köszönhetjük az Istenen kívül, hogy negyven évig itt élhettünk, hogy téged kitaníttattalak... Édes fiam, segíts rajtuk!...

Az öregek könnyük csillogtak szemében... Fia megölelte az öreget.

— Édes atyám, te jó, te áldott lélek, hát képzelheted, hogy téged kegyetlen fiuval vert volna meg az Ég? Oh, jó atyám, én erre már akkor gondoltam, mikor megígértem Kolosnak, hogy felkeresem...

Az öreg Löwy nem tudott szólni, csak némán ölelte magához a fiát. S az öreg Sára néni csak nézte, nézte őket boldogan.

S az Urnak, a mindentlátó és tudó Urnak, nagy öröme volt e napon az ő teremtményeiben...

*

Talán egyidőben ezzel, a tisztelendő ur azzal az urral, ki a Löwy bácsi fiával egyidőben érkezett a faluba és hozzá szállott meg, sorra felkereste azokat, akiknek háza, telke a közel jövőben dobra volt kerülendő.

Elmondotta a vendég ur, hogy őt Pestről küldték ide, a központból, hogy ő majd összevásárolja olcsón mindenkiné a házat, telkét a végrehajtáskor.

Ha majd azután valaha pénzük lesz, visszavásárolhatják. Ne is iparkodjanak kifizetni a váltókat, az a pénz a zsidóé lenne, így pedig, ha nem is lesz az övéké a ház, de keresztény kézben marad...

Hát biz, ez nem igen tetszett egyiknek sem, hogy az ősei házat, telkét elveszítsék; ha mindjárt a római pápa kapja is. De nem szóltak a tisztelendő ur előtt...

IX. Befejezés.

Akinek a házat elárverezték, vagy akiére pár nap múlva került az árverés sora, azokét már nem lehetett megmenteni. Hanem a többiek ügyét kezébe vette dr. László Miksa, a Löwy bácsi fia.

Oly bizalommal voltak iránta, mintha csak az Uristen küldötte volna segítségükre.

Bizony, még a tisztelendő ur se átalotta felkeresni, hisz, mikor még a faluban tanult, már akkor is szívesen szóba állott ő vele, az okos szemű zsidógyerekekkel.

A falubeliek előtt derogált neki, de biz' a fiatal ügyvédnek megvallotta, hogy őt bizony, csufosan rászedték, becsapták, pedig keresztények valának. Ő csak jót akart a falubeliekkel, de Isten látja, rossz uton próbálta. Fajgyűlölség is szerepelt benne, talán azért fordult ily rosszra a dolog, biz ő azt sem tudja, hogy fogja ezt a nagy bűnét leimádkozni.

De a fiatal ügyvéd tudta, mit tegyen. Sorra összeköttetésbe lépett a hitelezőkkel, időt, moratoriumot eszközölt ki. Kivitte, hogy mindegyik kisebb részletekben törleszthesse váltó-tartozását.

S a szövethetet szép olajfóstedes nagy ajtai bezárultak, a szép állványokat, asztalokat eladták, a megmaradt árukat az ügyvéd megvette apjának, s az úgy bejött pénzt elküldték a hitelezőknek.

A szép feliratu czimtábla még ott pompázott egy darabig, mint egy diszes siremlék, míg egyszer jó kedvében végig hasította a szél, s utoljára nem maradt más emléke az egész szövethetetnek, mind a megkárosodott emberek...

*

Az öreg Löwyék kis boltjában pedig egymást találta a sok vevő. Az ügyvéd fiuk már rég visszament Pestre, de még onnan is csak igazgatja a falubeliek ügyét baját. Bizony küldözgetik neki így ősztáján a gyümölcsöt, bort, mert pénzt senkitől sem akar közülök elfogadni.

— Áldott egy lélek, mondogatják, akár a szülei...

Az öreg Löwyt pedig szombaton, úgy déltájban, amint végig megy a poros főúton, kopott császárkabátjában, ódivatú kürtőkalapjában, ismét üdvözlök messziről, tán még szívélýesebben, mint valaha...

És, hogy ezen emberek között a zsidógyűlölet most már soh'sem fog gyökeret verhetni, abban bizonyos vagyok.

